

C A P V T . V I .

Dedispotatione circa res fidei, quando licita sit.

S U M M A R I V M .

Explicitur quibus nominibus sit illicita, & quando ratione fuit, n. 1.
An laicus sit quando bonus fuit non peccatorum 1.
An laicus de fide disputans peccat mortaliter, & sit excommunicatus, n. 2.
Quid si laicus ille doctus sit? Referatur opinio, n. 4.
Propositum sententia doctorum, n. 5.
Qui laicorum nomine in ea propositio claudamur, n. 6.
An in usus iste licet laicorum sit hereticorum locuta, 7.
An clericus indecens licet de fide disputans 8.
An disputatio de fide sit exercitus gratia interdictrum laicorum, 9.
An sit culpa disputare de fide coram imperitorum, 10.
Quando ex disputando modo disputatione de fide sit illicita, n. 11.
An regulariter sit laicus cum hereticis, n. 12.

Quod Vatior nominibus potest disputatione de fide reddi licita: nempe, ex fine, ex disputantis conditione, ex astantium conditione, ex disputandum modo. Ex fine potest esse illicita, quando ex dubitatione circa fidei res quispiam disputat, nimur, qui haberantimum dissentientis, si rationes contrariae in intellectu eius magis virgant. Quippe hic citius in fide dubius. Sic D. Thom. 2.2.10.4.7. ab vniuersitate receptus. Quod intellige quando fides disputanti est sufficiens proposita, ita ut credere teneatur. Si enim infidelis, cui fides nondum sufficienter proposita est, & subinde credere non teneatur, dubitet de fide, & ad inquietandam veritatem illa disputet, non peccat. Quia hoc modo inquietans est. Sic docent Bañez 2.2.9.10.4.7. Valentia 1.2. diff. 1.9.10 punto 4. conclus. 1. Quod optimè aut aduentum pro iis, qui parentibus hereticis nati incipiunt primò circa fidem instrui.

2 Insuper redditur illicita ex parte finis, quando ob haereticorum perfidiam, cum quibus disputatur, nullus bonus fuit ex ea sperari valet. Quia est ortio laicorum folium venialis, nra aliae circumstantiae adiungantur. Sicut & aliae actiones ortio. At si legitime adserenti iudices, possint vtiliter hac disputatione suscipere proprios alios. Sic allegato Ecko docet Valentia 1.2. p. 4. in fin. 1. conclus.

3 Ex parte disputantis redditur disputatione de fide illicita, si disputans sit laicus. Quippe id illi sub excommunicationis poena interdictum c. §. Inhibemus de heret. in 6. Et tam excommunicatione non est lata, sed ferenda. Uttradit ibi glossa, v. Innotetur: quam vniuersi DD. allegandi sequuntur. Quia textus dicit, Innotetur. Quod est verbum fuit. Et exprelse textus interdictum publice, vel priuatum sic disputatione id est, publice vel occulte. Ut explicat Dominicus de §. Inhibemus, n. 1. & ex se constat. Quare laicus hinc prohibitionem contrariensem peccator mortali. Quia id grauerit, & sub excommunicationis pena ei interdictum. Sic docent Caetan. Summ. Disputatione fine, & ibi Armilla n. 1. Nauar. lib. 5. confil. iii. de heret. 1. editione confil. 17. n. 2. in 2. confil. 14. n. 2. & Summa, cap. 11. Hisp. n. 26. Latine. 27. vers. Albertin. de agnoscendis propositionibus, q. 13. n. 12. Emmanuel Sa Summa, p. Fides, n. 3.

4 Sed quid, si laicus ille fatus doctus sit, ut vel sic disputatione eum de fide suscipere possit? Quidam censem sub haec prohibitione eum non comprehendendi. Quod eius ratio cesset, nempe laicos & plurimi esse indoctos. Et (vt ait Bañez & Petri de Ledesma statim allegandi) sic est si vnu receperit, ut laici docti non veris tollis, sed etiam scriptis de fide differant. Ut fecerit Albertus Pighius & Henricus VIII. sic docent Caetan. 2.2.9.10. ar. 7. dub. 1. & ibi Bañez, Petri de Ledesma 2.10. Summa, p. 1. 3. 1. 5. conclus. 1.

5 Quamvis autem hoc sit probabile, mihi probabilius est, laicum doctum comprehendi. Quod leges non deois, quare raro, sed de communiter accidentibus ferantur. Nam ad ea, fide legitum. At qua laici frequenter sunt indocti, ideo prohibito haec emanauerit. Et quoniam in aliquo casu speciali deficit, & quod laicus aliquis doctus sit, quia tam in communione manet, laicum quoque doctum lex illigat, ne disputatione docto in docto etiam sanus de fide disputatione.

ab omnibus receptus. Extra hos autem casus disputatione com- ram simplicibus est peccatum. Ut omnes cum D. Thomas tradunt. Idque ad imprudentem culpam spectat. Ut bene ait Caet. Summa v. Disputatione. Atque bene animaduertit Ar- millaib. n. 1. eo maiuscula peccatum hoc, quo minus est au- dientium periculum. At ego credo iarrissime periculum forentum, vt culpam veniale imprudente excedat. Nomine autem sapientium, coram quibus disputatione licet, non solum sibi Theologi intelliguntur, sed alii quoque ita prudentes, vt meritis ipsius veritatis capaces audirentur, & animaduertiri faciliere erent. Sic Valentia ibidem.

11 Tandem ex disputandi modo redditur quoque haec de fide disputatione illicita, quando magis verborum contentionem, quam argumentorum vi, & sententiarum pondere transfigitur. Quod non est peculiare in hac disputatione, sed in omnibus alius reperitur. Et ratio est, quia ad nihil utilis est, praterquam ad pacem perturbandam, & ad prouer- pendum in contumeliaz verba. Sic D. Thom. codem a. 7. in fol. lat. 1. Valentia eodem punto 4. in 4. conclus.

12 Hinc deducitur, regulariter loquendo illicitam esse disputationem de fide cum hereticis, praesertim cum us, qui aliquo modo fuerit magistri terroris. Quod tales adeo obtinatis sunt, & ita impudentes se gerant, vt communiter desiderent aliquam circumstantiam necessitatis delusionem ad ipsu subiungendum, vt disputatione licita sit. Sic allegatis Driedone & Ecko, & ita locum Tertullianus intelligens docet Valentia 1.2. p. 4. fine.

C A P V T . V I L .

De haeresi & apostasia à fide, in quo consistant.

S U M M A R I V M .

Explicitur dispositio heresij, n. 1.
Pertinacia ad haeresim requisita in quo consistit, n. 2.
An ad pertinaciam defuderetur, ut quia existimat contrarium doctrinam esse veram, aut de fidei 3.

An desiderare quempiam velle auctoritati Ecclesie opponi 4.
An pertinacia sumatur pro obstinacione contra infirmitatem distincta 5.

An si pertinacia, quando quis paratus est ad Ecclesiam corrigit, dummo- di argumentum comunicatur 6. Et ibi, quid si non Ecclesie, sed a vero docto crederetur paratus sit?

An pertinacia haec tempore diuinaturum peracta 7.

Nec est haeresis, nec apostasia, id exteriorum alia a fide deficiente & pos- telli a qualibet confessione abstinere 8.

Quid si haec exterior, faciat gratias faciens ad haereticum 9.

An ex officio ad illas illius exterius tantum cultum exhibens, incurrit excommunicationis, ac ceteras haereticorum penas 10.

An dubius in fide, aut sola opinio illa absens, si hereticus. Refuter quidam sententia, n. 11. Sententia Actiorum 1.12.

An iniuriosa patientia tentacionis contra fidem si hereticus. & qui peccato superaverit sententia 13.

Quia nisi figura contradictionis voluntarie in haereticis nibus 14.

Quid dicitur tener haeresi & apostasiam 15.

An apostasia differat specie ad haereticum 16.

An apostasia addat circumstantiam necessitatis confundendam: & si exprimenda sit, ad quam apostola translat. & errore quoque sequitur ha- reticus, sicut quoque experimentum 17.

Apostata non incurrit penas haereticorum 18.

An ex ignorantia crassis proficiunt haereticis? Refuter quidam sententia, n. 19. Sententia Actiorum 1.20.

Quid si ignorantia sit auctoritatem Refuter dupl. sententia, n. 21. & 22. Sententia Actiorum 1.21.

Cuius species sit peccatum haereticis debita ex ignorantia culpabilis 24.

An censetur pertinax, & si hereticus, qui credens se bene intendo, non afficiunt tangit erroris, vel Episcopo, ex virtute doctio dicentis con- trariantur esse de fide 25.

An determinata pertinacia iustificet ad haeresim in homine docto, quia talis non sit in redditu 26.

An infans baptizatus, nutritus que inter haereticos vel infidelites ha- reticus, vel apostata, neganti fidem Remissione 27.

An si hereticus pertinax, & si hereticus, qui credens se bene intendo, non afficiunt tangit erroris, vel Episcopo, ex virtute doctio dicentis con- trariantur esse de fide 28.

Quid si ad suam opinionem inueniam paratus quo sit, etiam Ecclesie conservari deponit 29.

Quid si falso putans contrarium tenere Ecclesiam, aliquid teneat 30.

Quid si ita formiter aliquid credat esse de fide, & ut Ecclesia conservari determinaretur, non sit paratus credere 31.

Nec docent haec pertinacia, si quis lentes contra Ec-

clesiam paratus sit ab ipsa corrigit, dummodo argumentum comunitat. Quippe pertinacia confitetur in eo, ut quis

Ecclesie auctoritatem a ceteris refutat. Quod inueni-

nitur in nolente eius auctoritati, sed tolis argumentis acqui-

scere. Sic Torres eadem art. 4. in 3. commentarii part. column. 2.

Vasquez d. 3. m. 9. Petri de Ledesma 2.10. Summ. tract. 1.1.6. post 2.

conclus. diffractate 1. vbi merito addit non est probabile,

quod

quod aliqui dicunt hunc non esse verè hereticum, et si sed amicis. Similiter pertinacia haec erit, si non Ecclesie, sed viro docto afferenti credere paratus sit. Quia eadem militat ratio. Sic Petr. de Lede/ma col. 6. post 10. concil. diffe. 4. Banes 2. q. 11. a. 4. dub. 2. in solitu. ad 5. contra 2. cont.

7 Tandem, nec pertinacia haec consilium in temporis diuturnitate, quo quis auctoritati Ecclesie contradicere perferatur. Quippe temporis momentu potest hereticus culpae perpetuari, instar aliorum peccatorum. Erita docent *Castrensis* 2. q. 9. 11. a. 2. notab. vbi Banes col. 2. coroll. 1. *Canus* lib. 12. de locis Theolog. 9. col. 19. vers. Ratio igitur, & columna 21. vers. Illud deinde *Corduba* in questione lib. 1. q. 17. 8. vers. *V. binata*. *Torres* d. art. 3. in 2. commentary part. concil. 3. *Valentia* 2. 2. diff. 1. quæst. 11. punit. 1. diffe. 4. *V. quez* d. diff. 11. c. 3. n. 7. *Azor* 10. 1. 8. *infus. moral*. c. 9. 1. Nec contradicit *Sylvestris* *Haeresis* 1. q. 1. vers. Quoniam, tantum enim vulnus extemporis diuturnitate prelumi in foro externo non procedere heresim ex ignorantia, sed ex vera pertinacia. Reliqua autem ad hanc pertinaciam pectus constabunt ex corollaris inferendis a n. 19.

8 Ex prima particula definitionis hereticus, nempe, error intellectus, deducitur quid sentiendum sit de eo, qui solum exterius negaret fidei, aut ab ea omnino recedens transiit ad altam letitiam, abque errore tamen aliquo intellectus. *Castrensis* 2. 1. q. 11. a. 2. fine, & 9. 9. 4. 1. ad fin. cui quidam viri docti subscrivunt, teste Banes *statim allegando*, affirmat hunc excommunicatio, & ceteras hereticorum pœnas incurrere, quamvis metu cadente in virum constantem neget ote tenus fidem. Dicitur, quod cum Ecclesiaactus internos minimi videat, nec de eius indicare querat, solum exterios pœnis afficit. Vt exterios clericis homicida, absque occidendi voluntate, sed solo metu compulsi, excommunicatio, & irregularis est. At contrarium tenendum est. Qui cenit & reliqua pœnae delictum aliquod afficiunt, non contrahuntur, nisi ob delictum verum ac consummatum. At hereticus, vel apostata solum exterius, non sicut verè tales. Quia deficit error intellectus. Nec est simile de homicidiis, ut pote quod in solo acto externo consistit, et quod verum ac consummatum homicidium, quo cumque metu absque occidendi animo committatur. Et quoniam Ecclesia de losis actibus exteris iudicet, eosque pœnas afficeret valeat. At quando absolutè delictum punit, & illud perfectum & consummatum non est, deficient actu interiori, non subditus pœnis Ecclesia in delictum latit. Ratio autem est, quia hoc non est exercere Ecclesiam suam iurisdictionem in actu interiori, ac illum punire, sed potius, quam posset penam soli illi actu exteriori imponere, temperante, ne illum comprehendat, nisi ab intentione, & prava dispositione interno procedat. Et ideo haec patrem sustinent citato *Angelo*, *Sylvestri*, *Armilla*, *Tabienda*, & aliis, *Sotus* 4. d. 22. q. 2. a. 3. post 5. conclus. *causa* 1. *Natur. Summa* c. 11. *Hispiane* n. 2.5. *Latine* n. 27. & c. 7. n. 6. *Summa* de *Cathol.* inst. 11. m. 3. *Toledo* lib. 4. *Summa*, c. 4. n. 6. & in *bullis* *consecutio* 1. n. 9. *Suarez* 5. *romo* 3. part. diffe. 1. n. 22. & diff. 21. *scit* 2. n. 3. *Sayro* in *claus. regia* lib. 4. c. 4. 1. *Leonardus devenitius* lib. 2. 4. 3. in *dubio* 2. n. 11. *Antila de centuria* 1. p. dub. 1. fine. *Valentia* 2. 2. diff. 1. 9. 12. punit. 1. col. 2. *Azor* tom. 1. lib. 8. *infus. morale*, c. 9. 9. 10. 11. & 12. q. 5. & *Banes* 2. 1. q. 11. 4. dub. 2. concil. 3. & multi ali. Unde quilibet confessarius poterit ab hoc peccato absoluere. Vt bene docent *Suarez* & *Toledo* proxime allegati. Tum quia noui est verè hereticus aut apostata. Tum etiam quia hereticus ratione solum excommunicatio reseruantur. At hereticus sola externa, absque errore interno non subdit excommunicatio.

9 Si tamen quis exterius negaret fidem gratia fauendi hereticus, vt hereticus sunt, licet immunis esset ab excommunicatione contra hereticos lata, incurrit tamen latam contra hereticos faultores in bulla *conca*. Sic *Natur. Summa*, c. 11. *Hispiane* n. 2.5. *Latine* n. 27.

10 Similiter id est externum cultum sua sponte, & ex affectu ad idolum exhibens, abique menti errore, et si ab excommunicatione in apostatas latet liber sit, ac incurrit alias

& ceteras hereticorum pœnas præter bónorum publicationem. Vt constat ex quadam extraangante locu. XXII. quam refert directorum inquisitoru 2. part. 9. 43. post 10. Quia hic, et si noui est verus hereticus, etiam tamen verus idololatria. Erita docent *Banes* 2. 2. q. 11. a. 4. dub. 2. immediate ante 4. concil. *Aragon* 2. 2. 12. 4. col. 5. concil. 2. *Petr. de Lede/ma* 2. tomo *Summa*, tract. 1. 6. 6. concil. 1. Quid intelligi, si illa extraangans non recipiat sit. Nam (vtrrefact *Aragon* proxime allegata) nonnulli dicunt eam vnu recipiant non esse. Dixi autem sua sponte, & ex affectu ad idolum. Nam si metu, vel non ex affectu, sed ex austri, vel ex alia causa, non constat hunc esse excommunicatum per illam extraangantem. Nam est *Banes* proxime allegatus id affirmat: at melius *Petr. de Lede/ma* ibidem hoc negat. Quod non sit verus idololatria, qui non ex affectu idola teneretur.

Secundò deducitur, quid sentiendum de dubio in fide, it cum pertinacia tamen, quia nouit Ecclesiam aliquid tanquam de fide amplecti, & adhuc de eius veritate dubitat. Quidam hunc verè hereticum, ac proinde omnibus hereticorum pœnas obnoxium dicunt. Quia c. 1. de hereticis, dicitur dubius in fide infidelis. Secundò, quia cùm hinc assensum ceru fidei perdat, in quo fidei substantia confitit, per subiude fidei. Quia tamen ab homine baptizatus perdi nequit, nisi per heresim. Tandem, quia error in fide cum pertinacia in baptizatus est heresim. (Vt num. 1. diximus.) At hereticus in fide, utpote qui certa pro incerto & dubio habet. Quod est errare, teste *D. Augustino* in *Enchiridio* cap. 17. & 19. Atque ita sufficiunt *Iordanus* 1. d. 1. *Abbas* n. 1. atque communiter ibi *Doctores*, *Gabriel* d. 13. q. 2. art. 1. notab. 3. *Angelus* *Haereticus*, initio *Sylvestri* *Haereticus* 1. q. 1. 3. *Catenus* 2. 1. q. 11. a. 1. notabilis 1. & *Summa* v. *Interrogatio*, in 1. *præcepto* *Castro* lib. 1. *aduersarii* *hereticis*, *toto* cap. 10. & lib. 1. de *infide* *hereticis*, punit. 1. greg. 1. fine. *Corduba* in *questione* lib. 1. q. 17. 5. 7. vers. Secundum requiriunt, & ver. *V. binata* *Summa* de *Cathol.* inst. 11. 31. n. 4. *Torres de Trinitate* 9. 32. art. 4. in 3. *commentarij* part. *affir.* 5. *Pena* larissime in *direct. angustiorum*, 2. p. 10. *commentarij* 1. *Aragon* 2. 2. q. 11. a. 2. dub. 2. *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. difficult. 2. *Toledo* in *Summa*, lib. 4. cap. 4. fine, & in *bulle* *Cone*, *excommunicatio* 1. n. 6. *Azor* tom. 1. lib. 8. *infus. moral*, c. 9. 9. & multi ali. Atque idem dicit *Castro* co. cap. 10. initio. *Torres* & *Aragon* *es* *locis*. *Azor* co. cap. 9. 9. 6. quando quoniam solo alieni opinatio asseruntur tebus fidei. Quia hinc quoque asseruntur fidei certitudinem excludit.

Alij vero negant cum hereticum verè esse, ac proinde 12. cum excommunicatione, ac ceteris hereticorum pœnas liberant. Dicuntur, qui *D. Augustinus* lib. de *victis*, cred. 1. & referuntur *Haereticus*, 24. q. 5. & *D. Hieronymus* ad *Galat.* c. 5. & ad *Titum* c. 3. & referuntur *Haereticus*, 24. q. 5. & *D. Thom.* ad *Corinth.* 11. lec. 4. & 2. 2. q. 11. a. 3. ad 3. auctoritate hereticis estelectionem pertinacem doctrinam contraria reperiunt. At dubitamus nullum habet alienum fidei contrarium: ne alterum patrem eligit, sed pendulus est. Id enim est dubitare. Et confirmatur, quia hereticus est feror fidei contrarius. (*Vn. 1. diximus.*) Error autem alienum, vel dubitum importat. Qui in dubitate non repetit. Tandem, quia fidei & hereticis sunt duo extrema. Illa alienum rerum fidei importat. Hec autem diffidit. At dubium est medium inter illa, utpote quod nec asserimus, nec disserimus includit. Nec obstante contraria. Non primum, quia responderet *Canis* *flatim allegandus*, dubium in fidei infidelitate in cap. 1. de hereticis non contrarie, quia alienum fidei contrariorum habeantur priuatu, quia priuatur certitudine alienum necessaria ad habitum fidei remedium. Vel secundò potest responderet, intelligi quod fidei externi præsumptionem. Qui communiter cum eo dubito coniungitur confessus erroris. Vel tertio potest responderet, intelligi quando dubitans reflectit supra suum actum. Vi statim dicemus. Nec etiam obstat secundum argumentum. Quia responderet bene *Canus* dubium in fide amittere verè fidem, at eam non amitti per solam heresim, sed per dubium quoque, quod inter heresim & fidem est medium. Sicut color albus non per solum nigrum expellitur, sed per medios quoque.

13 Tertio deducitur ex particula definitionis hereticis, *Volumarius*, non esse hereticum, nec alius culpe reum, qui inuitus cogitationes blasphemias, curpissimas & hereticas contra Deum & Sanctos patitur, quamvis sibi videatur contentio. Quia defierit plena voluntas. Et ita fatetur vniuersit. Atque hec demonis suggestione proponere ad conscientiarum bonarum tranquilitatem impediendam, & vt a Christi via deterrite retrocedant, probat opiniem *Torres de Trinitate* 9. 32. 1. 4. in 2. *commentarij* p. punit. Quod ratiociniu flagitioris ea tentationes accidunt quia eos vindicis, & qualis uos demon possidit, sed viris bone mensu viam Christi aggreditibus. Quare famus consilium est, & conuenientior has tentaciones vincendimodus, eas protinus contemnere, & habere se illas patientem, ac finali menti occurrit. Quod egregie docet *D. Bonaventura* de *proposito religiosorum* c. 1. in verbis: *Tentations contra fidem*, & de *spiritu blasphemie*, & similes nec fugere p. summe, nec repugnando vincere. Quia quanto plus indignamus nobis membris, & disputamus cum eis, magis refractari carum rabies, & accenduntur. Et *Gerolam* tractatu de fidei tentatione, alph. 6. 2. lit. O. usque adlit. T. de hoc trahat, & sic remedium eis irridere. Quod tribus appositissimis similibus, & exemplo quodam comprobatur.

14 Signum autem defectus confitit est. Quia has tentationes patiens iudicat hereticum. At hereticus est neque hoc quod indecens, *Hinc* incurrunt, quoque ab apostatis. Quod vero hereticus in, *fatetur* *DD. omnes* *Pontificis*, & *de sapientia* *Summa* *omnes* *sv. apostolata*. Atque illis scitis, *Azor* tom. 1. lib. 6. *infus. moral*, c. 1. q. 7. *Summa* de *cathol.* inst. 6. 7. n. 6. *Catenus* *Summa* v. *apostolata*. *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 12. punto 1. notabilis 2. & omnes.

Quarto deducitur ex particula definitionis hereticis, 19. Cum pertinacia affectus, quid dicendum sit de habente erroris in circa res hereticis, incurrunt, quoque ab apostatis. Quod vero hereticus in, *fatetur* *DD. omnes* *Pontificis*, & *de sapientia* *Summa* *omnes* *sv. apostolata*. Atque illis scitis, *Azor* tom. 1. lib. 6. *infus. moral*, c. 1. q. 7. *Summa* de *cathol.* inst. 6. 7. n. 6. *Catenus* *Summa* v. *apostolata*. *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 12. punto 1. notabilis 2. & omnes.

Quinto deducitur ex particula definitionis hereticis, 19. Cum pertinacia affectus, quid dicendum sit de habente erroris in circa res hereticis, in ignorantia cruda, qui putat non esse contra Ecclesiam definitionem. Quidam affirmant, hunc verè hereticum esse: ac proinde si hereticus ex ignorantia proficerat, subiici excommunicationem, ac alii hereticorum pœnas. Dicuntur, quod ignorantia hæc in aliis delictis minime excludit ab excommunicatione, & aliis penitatis annexis. Sic fecerit *bonaventura* 4. d. 13. in *explicatione littera* nu. 7. & exp. 1. tenuit *Sorbi* 4. diff. 12. quæf. 1. art. 3. post 5. *concilij* cap. 1. *Palacios* 3. diff. 2. *Lud. Lopez* 1. part. *infractio* vni, vbi de excommunicatione, cap. 20. titul. de *refutatio* *Paganorum* *bulla* *Cone*, cap. 1. Et quidam ita crudia ignorantia, ut facilissimo negotio superpetra in quo natum ignorantia cruda & confitebitur diximus libro precedenti cap. 17. n. 7. idem docet *Sayro* in *thesauru* cap. uniu. tomo 1. lib. 3. c. 4. num. 15. Atque *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 5. vers. *sed* *primum* *argumentum*. *Hagolinus* de *consilio* *Pontificis* *referatur*, 1. p. 1. 4. 1. 7. 1. 7.

15 Dissident autem DD. an apostata dicatur verus hereticus.

Contra aliquam fidei veritatem, differentia inter hereticum & apostatam a fide. Quod hereticus non tota fide recusat, apostata autem sic. Quod tradunt omnes. Quare, qui non omnia christianissimum defert, sed se Christianum confitetur, quantumvis heretici multiplicet, ac omnes fidei articulos negat, non apostata, sed hereticus est. Ab aliis christianis non defert, et apostata. Vt statim *Canul* 12. de locu Theolog. cap. 10. *instit.* *Banes* 2. q. 11. a. 2. col. 1. coroll. 4. *terru de Lede/ma* 2. tomo *Summa*, tract. 1. 7. concil. 1. *Banes* 2. 2. 4. 12. 1. dub. 1. punit. 1. *diff. 4. art. 3. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. punit. 1. *diff. 1. 1. dub. 1. & quef. 1. 1. punit. 1. 1. dub. 1. 1. dub. 1. & multi ali. Quod optima explicat *Valentia* esfem. loc. 1. & *Banes* *cod. dub. 1. in solitu. 2.* In apostolico (inquit) duo possunt considerari. Primitus, ecclesie penitus a fide in se suscepit. Et hoc est verius, quotdenunt *Valentia* 2. 2. diff. 1. q. 11. p*************************

At omnino dicendum est, hoc ad haerem non sufficeret: quanvis hic mortaliter peccet, igitur qui a peccato non excusat aignorantia. Quod pertinaciam eo confitetur, ut quis testimonio & auctoritate Ecclesie opponatur. (Vt n. a. probat.) At ignorans etiam crassissime ei non opponitur, sed paratus est corrigi, quando ipsam contrarium tenere norit. Item quia alii delictis, vt in homicidio, furto, &c. vt vere talia delicta sunt, non requiritur scientia tanquam circumstantia ex parte obiecti peccata, sed sola ratione generica, ne peccata tanquam involuntaria a culpa exculcentur. Et ideo cum ignorantia culpabilis non tollat voluntarii rationem, sed tantum minuat, sunt vere talia, ac pars censuristica subiecta, vbi ex talia ignorantia committuntur. At in haec perit scientia determinatio-
nis Ecclesie, tanquam circumstantia ex parte obiecti tenens. Quia ab illo non est pertinacia, que est de ha-
erem ratione: & ideo illa ablata per ignorantiam crassam, esti maneat sufficientis voluntarium ad culpam, non tamen
vera sit haerem. Atque ita docent *Can. lib. 11. de locis Theol. c. 9. col. 21. vers. illud dicens confitariam est. Castro lib. 1. de iusta heret. pun. 6.9. & l. 2. 1. 8. Nauar. Summa. c. 1.1. Hispanae. n. 17. Latini. 2.2. Terrede Trinit. q. 32. a. 4. in 2. com-
mentary part. a. f. 1. Corduba in question. lib. 1. q. 17. §. 7. Azor-
to. lib. 1. inst. moral. 1.4. q. 9. & mulros referens lib. 8. 8. q.
9. 7. Vaquez multis allegatis 1.2. q. 7.6. a. 3. disp. 12.6. c. 2. in iusto.
ad confirmat. & ad 3. Quamvis alter sentiat: Vaquez dicit.
disp. 12.6. c. 3. n. 9.*

Sexto deducitur, quid sentiendum sit de doctrina Bar-
tol. I. Tutor. §. Tutores. n. 1. ff. de suffici. tutor, quem sequuntur
Rebus praxi beneficiis bula Can. excommunic. 1. art. 1. Hare-
ticos. vers. Quaret quis. Hugolius de censuris Pontificis reformatis,
2. p. 6. l. 1. a. 1. col. 7. vers. Dico secundo. Zumel 1.2. q. 7.6. a. 2. disp. 1.
paul. ant. consil. Petr. de Ledesma 2. tom. Summa, tract. 1. c. 6.
concl. 4. Sayro in clavis regia. lib. 1. c. 9. n. 4.

21. Major autem difficultas est, quando ignorantia est af-
fidata. Nam multi affirmant eam a vera haerem ratione
minimū excusat. Qod si effectus error ex electione:
ne paratus corrigit, qui data opera communicationem
Ecclesie, cuique doctrinam declinar. Deinde, quia cuia
haerem ignorantia non minuit peccatum, sed aggrauat (vt di-
ximus lib. prece. c. 17. m. 5.) hinc fieri scenter admittit est
vera haerem, a fortiori cur cum ignorantia. Et ita te-
nens *Can. & Nauar. 8.9. vbi eos allegavit in prece-
dente. Propter hac argumentum. Banez ad. q. 1. col. 3. vers. Sed que-
ret quis. Azor. 1. lib. 1. inst. moral. 1.4. q. 9. & 1.8. c. 8. q. 4.
& 6.9. 8. Petr. de Ledesma 2. tom. Sum. tract. 1. c. 6. post 4. concl.
dic. 2. Sayro 20. relatum.*

22. Aliis videtur hunc non esse vere haereticum ac proinde
eius penas evadere. Ita tradunt *Aragon. 2. q. 11. art. 2. col. 8.
vers. Propter hac argumentum. Banez ad. q. 1. col. 3. vers. Sed que-
ret quis. Azor. 1. lib. 1. inst. moral. 1.4. q. 9. & 1.8. c. 8. q. 4.
& 6.9. 8. Petr. de Ledesma 2. tom. Sum. tract. 1. c. 6. post 4. concl.
dic. 2. Sayro 20. relatum.*

23. Sed vera opinio iterius, ex fine affectans ignorantiam
penas evadere. Si enim eam affectet ex falso opinio-
ne contra Ecclesie; quia, nimirum, parvum momentum esse
existimat que ipsa proponit, est verus haereticus. Quod
error hic sit periculisimum contra Ecclesie auctorita-
tem: ac fatis illi pertinet ex affectu ignore, que ipsa
proponit, eius auctoritate despiciens: ac proinde non
est paratus ad Ecclesie corrigi. Et ita docet *Vaquez. 1.2. q.
7.6. a. 2. disp. 12.6. c. 2. ad fin.* Similiter erit haereticus, si igno-
rantiam affectet ad finem liberius errandi in fide. Quia sic
recedere ab Ecclesie vel magis voluntarium. Et sic reperi-
tur pertinacia, & nolle illi subiici. Er quia huic modo igno-
rantia non minuit; sed peccatum aggrauat. (Vt diximus lib.
prece. c. 17. n. 5.) Et ita docet *Zumel. 1.2. q. 7.6. art. 4. disp. 1.
paul. ant. consil.* Et in his calibus erit vera prima opinio
relata n. 21. Si autem ignorantia haec affectet tantum ex
negligencia, & radio addicendum est eis verus haereticus, aut a fide apo-
stolata, qui baptizatus, ab infantia nutritus est inter infide-
les aut haereticos, & sic amplectitur infidelitatem & ha-
erem, quod eductus est: & quando censeatur illi fides suffi-
cienter proposita, vt deinceps non credens sit haereticus;
diximus hoc lib. 2. c. 1. n. vi.

zatus

At hic tanquam vere bapti-
zatus

flata, qui baptizatus, ab infantia nutritus est inter infide-
les aut haereticos, & sic amplectitur infidelitatem & ha-
erem, quod eductus est: & quando censeatur illi fides suffi-
cienter proposita, vt deinceps non credens sit haereticus;

diximus hoc lib. 2. c. 1. n. vi.

numero 30. diximus de negante, quod putabat Ecclesia
propositum esse tanquam de fide credendum, cum ta-
men non sit.

Duodecimo deducitur, quid dicendum sit de negante
propositionem Theologicam, que per illationem eviden-
tem inferit ex propositione de fide & principio natura-
li. Vt, *Cristianus tribulus. Can. lib. 11. de locis Theol. c. 9.
col. 15. vers. Enarratio. & Videntia 2.2. dub. 1. q. 11. p. 1. dñe 5.*
autem hunc est haereticus, non directe & immediate, sed
indirecte & reduplicante. Sicut & ipsa propositione non est
cunctum esse, & immediate de fide, sed mediata. Quia hie
eo ipso errat contra fidem, nam consequenter cogitur
ex tua utri propter illationem evidenter negare pra-
missam de fide. At melius dicit *Corduba in question. lib. 1.
q. 17. §. 7. dub. 3. notabilis 3.* hunc primum haereticum in fo-
rto externo. Quia non praesumetur errare in principio na-
turali. Omnis homo est tristis: sed in vera Christi hu-
manitate. Quare bene dixit *Aragon. 1.2. q. 11. art. 2. col. 3. vers. His
tamen non obstantibus, illum nec sine fide haereticum, si eam pro-
positionem neget, non dubitans de veritate Christi huma-
nitatis: quod principium naturale non credit in uniuersum
eum esse verum illationis ignorare.*

Decimotertio deducitur, ex ultima particula definitio-
nis haereticus, Ab eo qui idem recipit, quid dicendum sit de
catechumeno neganti fidem. Quibdam placet eum esse
verum haereticum: quod fidem solum recipit de fide
est in latum nondum in baptismino profili sit. Ita docent
*Castro lib. 1. de iusta heret. pun. c. 8. Banez 2.2. q. 11. a. 2.
a. 1. col. 3. corollario 3. Aragon. 1.2. q. 11. a. 1. col. 6. vers. Haereticus
Sayro thesauro casuum. to. 1. lib. 3. c. 4. n. 14. Petrus de Ledesma
2. tomo Summa, tractat. 1 cap. 6. p. 3. conclus. corol. 1. Nec ap-
prob. quod sit Simancas Catholicus institut. 1. art. num. 3.
nempe, hunc grauiussem peccate, ac non indicandum ha-
ereticum in foro externo. Quid non contra fidem afflatur.
Sed melius dicens *Enriquez & Sayro* hunc haereticorum
penas incurrit. Quia vero aliquis de fide negat, nem-
pe, Ecclesiam esse certam fidei regulam, nec fidei, nec
falli potest. Nec obstat, credentem falso se pertinere
clericum, cum vero sit laicus sit, non incurrit excommunicati-
onem. Quia hinc non est verus clericus peccator. At
ille est verus haereticus.*

31. Decimò deducitur, esse quoque pertinacem haereti-
cum, qui alii opinionem habent, tanquam de fide te-
nende adhuc, vt Ecclesie eam non esse de fide deter-
minant, non sibi paratus acquiescent. Confer ex dictis du-
plex num. prece. d. Ita *Castro lib. 1. de iusta heret. pun. dub. 4.
Corduba in question. lib. 1. q. 17. §. 7. septimo. dub. 2.* Hoc au-
tem preparatio & dispositio ad non credendum, debet
esse per alios actum elicimus. Ut pu. 29. in simili dixi-
mus.

32. Undecimò deducitur, quid dicendum sit de non affi-
sentia reuelationi speciali fidei, quam diunam putat.
Quidam putant hunc admittere peccatum infidelitatis,
non tamen haereticus. Docuntur ex *doctrina solis lib. 3. de na-
tura & gratia. c. 1. n. 3.* argumento, dicentes huic speciali re-
uelationi non praestant assentium per habitum fidei Catho-
licae omnibus communis: ut per aliam fidem particulari-
rem, non minus tamet errant. Sic *Corduba in question. lib. 1. q. 17. §. 1. dub. 2. col. 5. vers. Respondet magister. Manuel in
bulla Crucata. c. 9. n. 7.2. Finalis candlebro 8. a. ram. invi-
ta editione anno 1602. in villa Cana. cap. 1. num. 30.* Erradit
Corduba hunc non incurrit penas haereticorum. Quod
additum sequitur *Azor. 1. lib. 8. inst. moral. 1.9. quae. 4.
quamus dicat hunc coram Deo esse vere haereticum.* Et
redditionem quidam Ecclesie suas penas solis haereticis
statuerit, qui ea, quia omnibus ipsa proponit credenda
negant. Cuiusmodi non sunt specialiter aliqui reuelata. At
cense hunc vere haereticum esse. Quod tradunt *Vega lib.
9. de iusta. 1.5. & Catharina apologia de christiana gratia.
c. 1.1.* Ex isto quoque hunc haereticorum penas incurret. Quia ve-
re baptizati non sunt. Addit *Sayro* probabile est posse hos
ab Ecclesie cogit ad verum baptinu*m. incependum.* Cum
iam exparte hunc illud iudeceperit. Quod libenter fareat,
non tanquam probable, sed tanquam verisimilium. Quod
etiam aliis relatim tenet *Enriquez lib. 2. de baptismino. c. 25. n. 6.*
K. CAPVT

CAPUT VIII.

An soli hereticis & apostata externi incurant excommunicationem, & ceteras hereticorum prenas: & per quem actum dicuntur exteri?

SUMMARIUM.

An hereticus mentalis incurat excommunicationem, & ceteras prenas referunt quodam sententiā. s. 1. Sententia Andri. n. 2. Peccatum hereticus mentalis potest a quocunque confessore absolvit. n. 3. An pontificis vel Episcopi peccatum hereticorum reformantibus, conjecturatur hereticus mentalis incurat excommunicatio, & ceteras prenas agnoscit utrumque Archid. penult. ad finem de f. excommunicatio. n. 6. & dubius non decidit.

An soli heretici curant excommunicatio, & ceteras prenas autem ipsum per accidentem, & ablati confessori possit quisvis confessor a pecatis absolvi, vel confessori concessa potest illa cetera confaratur: & quid si hereticus exterius abhuiatur bona fide a non potente ab solvare, an ab solvitur vellet quod adpeccatum, & idem in aliis capitulo postea eruditus n. 5. Sicut si ad excommunicationem, ex ceteris hereticorum paucis heretorum verbis, aut ex parte exteriori manifestari, et sic occulit. s. 1. explicantur conditiones patitur, si signo verbo aut scripto dicatur hereticis manifestata, ita ut sit interclusus. Et hoc excommunicatione lata est, & dictum non afficit illud, quando tecum opere externi quantitate non est mortale, sed ex sola relatione ad intentum non operantis. Explanatur actus positivus & negatus petit, ut heretici sit externa, & n. 8. o. que ad 16.

Quid si actus manifestans heresim, non sit mortaliter factus mala intentione? t. 1.

Quid si heretici morsu exerceret bona opera, aut mala omittat. n. 18.

Explanatur quid quando non malo animo, aut sors hereticus detegitur, & n. 19. o. que ad 11.

Quid si quis dicas hereticus animam recedendam in fidei. 2.

Quid si legendum parvum, disponendum, scilicet de hereticis interioribus, quam sepe ratione tenet, erat aut transcribit. n. 23.

Quid si tempore somni, aut erroris hereticus profanaret. 24.

Quid si dicas se quondam hereticum credidisse? 25.

Quid si verbo expinxi hereticum preferant. 26.

I QUIDAM dicunt hereticum purè mentalem incurreto excommunicationem in hereticos latam. Quia cum peccatum hoc sola mente consumetur, credendo pertinaciter heresim, hic est perfectè hereticus. Huius sententia videtur esse glossa. Clem. 1. S. Veram. v. Episcop. de heret. vbi & Cardian. 8. q. 7. glossa 2. q. 9. t. in Summ. v. Quis vero. Goffred. Sum. tit. de heret. n. 2. Abus. in proem. Decret. v. Rexp. specific. 6. fin. & Extrypande in repetitione. S. Vr. v. 21. de proband. & c. fin. n. 1. de heret. & c. 2. n. 1. de officio. Filius e. fin. statim in principio, & c. Porro, statim in principio, de sens. excommunic. Repertor. Inquisitorum. v. Pena. vers. Pena ipsius ture, autem enim hereticum quantumvis occultum incurare excommunicationem. Et tenet expedit, quamus solo corde retenta sit hereticus, glossa. cap. Cognitione. v. Patitur. de penit. 1. Stephan. & Paul. noscere & sequitur. Intra. Clem. 1. n. 2. de heret. Bald. Siquis non dicam. 5. n. 1. v. v. t. summa ad oppositiones. C. de Episcop. & cleric. an. 1. s. quies Episcop. n. 7. vers. Istud tamen de heret. Hippol. Quis talis. n. 1. ff. de falsis. Filius n. 6. n. 7. de presumpt. & tractat. quando conatus patiatur. n. 6. vers. Fallit tertio. in 4. causa. Rosella in Summe. v. Absolutio. n. 29. & v. Excommunicatio. 1. causa. n. 1. v. Hereticus. n. 14. Adriano. 4. q. 2. de confessione, qui incipit. Restat nunc inquirere. S. Ali probavit. vers. Sed huius rationis. & quodlibet 8. q. 1. litera G. Albertin. de agnoscenda assertione. q. 3. n. 27. 29. & 3. Gerald. Carter. Bonifac. Boita. quos refert & sequitur. Zaudal in suis commun. epis. 107. q. 6. 9. 29. 3. 9. Dicunt in sua propria. Pg 5 interdictis ingressum seminarium monasteria vivorum. n. 27. Vinaldos in candelabro. Sacram. 2. p. in bull. Causa. causa. 1. n. 2. & p. 1. tit. de absolutione. n. 10. Sayro de censoria. lib. 3. c. 4. 2. 1. Perez. lib. 1. ordinam. tit. 1. 1. col. penult. paulo ante vers. Dubitariam posse. & lib. 8. t. 4. 1. 3. ol. 4. vers. Quærunt sine sole, verum hereticus occultum. Barthol. de Ledeina de confess. at. fundam. 2. fin. Ld. Lopez. p. 1. in libro & conscientia. cap. 4. paulo posse princip. & 1. p. vi de excommunicatione. cap. 1. 0. in causibus. Causa. causa. Suarez. 5. tom. 3. part. dis. 1. f. 1. 2. n. 2. Barthol. à Metina. 1. 2. q. 9. 6. art. 1. fol. 879. paulo ante 2. conclus. Graffias in suis descript. lib. 2. 6. num. 5. Vers. in addit. ad Roja de heretic. 1. p. 2. 4. 6. Humada lib. 13. glossa. 1. n. 1. fin. 5. p. 1. Petr. de Ledeina 2. to. Summe. trax. 1. 6. 6. concil. 9. Vasquez. 1. q. 9. 6. 4. 4. dis. 16. 0. 5. 22. Valensis. 2. 2. dis. 1. 9. 11. pancl. 3. apn. Manuel. 1. ram. Summe. in 1. ed. c. 131. num. 1. Enrich. lib. 6. de penitentia. 1. 4. n. 6. Emmanuel. San. Summa. v. Excommunicatio. in causibus. Causa. n. 3. Azor. 1. insl. moral. lib. 8. 6. 10.

Liber secundus, Caput octauum.

g. 3. & lib. 5. 10. q. 9. 11. vers. H. constitutio. Stephanus de Avila de censoria. p. 1. dub. 10. concil. 1.

Hinc fit, hereticum mentalem posse a quoque confiteo. Quia ratione solius censura hereticis referatur Pontificis, ac hereticius potest mentalis causa non incurrit. Quod est conforme Doctoribus allegatus, ut precedent. Et in propriis sententiis tradunt Sotius. 4. dis. 18. q. 2. a. 5. col. 11. vers. Primum verbo. Manuel in bull. crucifera. Caietanus. Summa. p. Haro. fine. Suarez. Gutierrez. et alii praed. Summaria. Contra. Aragon. statim allegandi. Quare dicit in tractato 1. Hispani. 6. 6. pro inquisitoribus, tradit hereticum omnino occultum esse factum reconciliandum & absolviendum, non intelligitur de heretico omnino mentali, sed de eo qui hereticus exterius occultissime ramen manifesteret. Quippe patet mentalis nec reconciliatione, nec Inquisitorum absolutione indiget, sed a quocunque confessio absoluui potest. Acque ita in tractacione explicat Contra. reg. Peccatum. 2. 7. initio. n. 7. Summa de Catholice. initio. n. 32. n. 17. Gutierrez quod canon. lib. 1. 6. 13. n. 8. Aragon. 2. 2. q. 11. a. 3. col. 10. vers. Ad ultimum.

4. Hoc temperat aliqui DD et intelligunt de referentia hereticis, quemodo ex parte bula contra. Domini, quae ratione solius censura excommunicationis contra hereticos inveniatur. Nam si Pontificis, vel Episcopus, vel alius referatur potens, referentiam hereticorum peccatum, censetur hereticis interna referatur. Quia feret vniuersi DD. fatentur Ecclesie integrum esse peccata interna, ac solo corde retenuta referatur: eo quod referatur non habet veram & propriam rationem peccata, sed est negatio, vel ademptio iuridictionis ab eo in tunc, ac nomine praetente manifestata. Quia tunc hereticus est vel externa, ac per se, & sapientia natura potest Ecclesia constare, & iuram per accidens occultare est, coquid nullus ei manifestatio interna adfuerit. Atque ita docent Angel. Sylvester. Taberna. Armilla. Caetanus. vitroque loco. Nasar. triplex loco. Sotius. vitroque loco. D. Antonin. Cuyar. Summa. n. 7. Castro. vitroque loco. Villaga. Mart. de Ledesma. Saludan. Driedo. Perez. vitroque loco. Vinaldos vitroque loco. Suarez. eascit. 1. n. 2. Lad. Lopez. vitroque loco. Manuel in bull. & in motu proprio. n. 28. Sayro. v. 4. n. 26. Petr. de Ledesma concil. 10. Vgolinius. p. 12. n. 6. & col. 1. n. 17. Toledo. n. 10. Graffias. 4. Steph. de Avila. concil. 2. Azor. col. 8. c. 1. q. 4. & col. 5. 1. 10. q. 9. 11. vers. H. constitutio. Aragon. codem. 4. 3. f. 34. 0. 8. dubium est. Vers. Hor. suppedit. Baines. cod. dub. 2. concil. 1. Barbat. vbi eos allegant n. 2. Vasquez. 1. q. 9. 6. 4. 5. dis. 16. 9. c. 2. n. 22. At virtus hoc sufficiat ad alias penas in currentibus, non constat. Nau. Soto. lib. 1. de f. 1. q. 6. 6. col. 7. vers. At quoniam, faciat hereticum humana per accidentem occultum incurare excommunicationem, ait, tamen durissimum esse opinari cum incurreto penas ciuilis iuris. Et Caietanus in suis questi. crim. t. de questi. tangenti. v. penit. n. delict. 6. c. 1. n. 18. ait quando delictum probari neque, non incurri penam conficiatis. Ceterum dicendum est, huiusmodi hereticum quantumvis per accidentem occultum incurare hereticorum penas. Quod retrocedat Sotius art. 6. concil. 4. vbi art. confitacionem retrahit ad diem, qua quis habeat consilium affirmit. Aragon. 2. 2. q. 11. 4. 3. fol. 34. 0. 8. tam dicendum nobis erit, emat penas hereticorum, & concludit hereticos, qui haec hereticum exterius prouulere, esse qui his penas iudicantur. Et Vgolinius tract. de censoria. Eccl. tabul. 1. cap. 9. 12. n. 6. & 13. Toledo in fin. Summa. v. excommunicatio. 1. bull. Causa. n. 8. Manuel in bull. Cr. 4. 5. 9. n. 71. Et in motu proprio. Pg 5 interdictis ingressum seminarium monasteria vivorum, n. 27. Vinaldos in candelabro. Sacram. 2. p. in bull. Causa. causa. 1. n. 2. & p. 1. tit. de absolutione. n. 10. Sayro de censoria. lib. 3. c. 4. 2. 1. Perez. lib. 1. ordinam. tit. 1. 1. col. penult. paulo ante vers. Dubitariam posse. & lib. 8. t. 4. 1. 3. ol. 4. vers. Quærunt sine sole, verum hereticus occultum. Barthol. de Ledeina de confess. at. fundam. 2. fin. Ld. Lopez. p. 1. in libro & conscientia. cap. 4. paulo posse princip. & 1. p. vi de excommunicatione, per se & immediate referuntur, culpan autem solam iudicari & per accidentem. Quia inimicum, a peccato nullus absoluiri potest, nisi prius a censura absoluatur: ac promte referuntur per se & immediate censura celestib[us] medietate & per accidentem. Quia inimicum, a peccato nullus absoluiri potest, nisi prius a censura absoluatur: ac promte referuntur per se & immediate censura celestib[us] medietate & per accidentem. Quod infirmatur Durandus & Caietanus. quos refert Suarez. 4. tom. 3. p. dis. 9. 1. 2. num. 7. Sed intelligimus non tantum censuram, sed etiam peccatum, per se & immediate referuntur. Quod allegatis, Summa Th. Sanchez. Pars. 1.

Dum tamen diximus heresim in actu extermum prodeuntur referunt ratione solius excommunicationis, non intelligimus solam excommunicationem, per se & immediate referuntur, culpan autem solam iudicari & per accidentem. Quia inimicum, a peccato nullus absoluiri potest, nisi prius a censura absoluatur: ac promte referuntur per se & immediate censura celestib[us] medietate & per accidentem. Quod infirmatur Durandus & Caietanus. 27. n. 56. Barsatus conf. 28. 9. n. 13. vol. 3. Villag. 1. 1. de exten. leg. de exten. leg. legum penalium impetratar hereticus ad curam p[ro]lios. n. 10. 1. Vasquez. hic allegat. Et tatio est, quia, etsi ad exquidem penam ipso iure latam evigil ut probatio dei. & processus judicialis ramen non exigunt ad illam incurrandum, sed est delictum esse exterius.

Sed non sufficit quodcumque verbum, aut nomen, aut

scriptum,

currentis annum. Hic fuit dum Enriques lib. 13. de communi-
cione. 17. n. 3. Gutierrez quod canon. lib. 1. t. 5. n. 13. Mamel 1. 10.
Summe, in 2. edit. s. 8. n. 3. Tertia conditio est, ut actus ille
externus sit confessio heretici. Ut confitatur ex dicendi
a. anno 17. 1.

8. Ex prima conditione deducitur primo, non censeri ha-
reticum exterratum, qui heresim manifestat per actus in-
teriorum. Secundum, ut non censetur hereticus, qui in ha-
retice habet fidem, sed in aliis. Tertium, ut non censetur
hereticus, qui in heretice habet fidem, sed in aliis.

Ex prima conditione deducitur primum, non ceterum hereticum extream, qui hereticis manifestari peractus in differentes foli libi hereticis significantes. Ut si dum hereticus interius assentitur, fenus percutiat, vel dicat hoc sola verba, ita est: aut alia verba aut ligna exprimat, aut facta operetur, quia de le pro lumenis indicia falsi, quam versus et assentus. Ratio est, quia esti actus illi exterior in malis malitia hereticis: quia eam malitiam non habet ex obiectione, sed quia nascitur ex malo animo, cuius animos malitia per se occulta est, nec aliquo modo Ecclesia inveniatur per talen actu externum, inde est, ut cuius hereticis malitia repudietur, ac si meret interna et, quoad hereticis penas incurandas. Hoc est contra aliquos, quos tacito nomine refer: *Azor to. I.8. anfisi. mod. a. c. 9. q. vlt.* dicentes tunc incurias. Sed *Azor videlicet, & sayro in Theologia casuum, to. I. lib. 4. c. 4. num. 16.* teneat nostrum corollarium tanquam valde probabile. Idem sequuntur *Baines & Petrus de Ledesma, Vndeque sive plures allegati.* Arque idem tenetur dicere omnes ibi in 1. conditione allegari. Et idem bene dicit *Petrus de Ledesma videlicet,* si assentens quis hunc hereticus internus, Christus non est homo, hac sola verba profetas, Verum non est homo. Quia ea a quounque auditu nullam hereticis manifestant, sed indumenta sunt.

9. Secundò dicitur, necesse hereticam extirsum, si
hereticus mentalis combatit alio verba amicitia, vel im-
periora pecunias, aliae beneficia in ipsum conferat, quo a-
micitia cum illo inita, possit factius illum ad suum heret-
icum trahere. Quia omnia haec sunt de te indiferentia, nec
heres interna ex primit. Sic Corintha n. 7 allegat.

10 Tertio deducitur, nec esse hereticum extremum, si scribat hereticum quibusdam characteribus, vel notis, qui vulgo circa vocantur, impeditus est le ipso ab his notis significandum, & tali finit, ut a nullo alio intelligi valat. Quia adhuc hereticus manet intra hereticum meneante, nec ab aliis intelligi potest. Cum ea figura de celum non explicit.

gerem, quando ex circuitu tuis concurritibus, posset
iure optime hereticus praetulsum oriri, & non obliuionis
aut ignoratiae, aut iusta causa. Non autem est hereticus
extremus, qui credens formationem licet, formaretur.
Quod fortunatus nullatenus hereticum latitavit, ne quisquam
in debetibus suspicione concipit. Ibi a *Vinalde candelabro*
Sacramentorum apud bellacanam, n. 2. inedit. ann. 1595.

¶ Quartò deducitur, quoniam quis est hereticus, eo quod falsi putant aliquam proportionem, cito de fide, cum tenuera non sit, contrarium tenet; vel quia ita unam opinionem sustinet, ut paratus sit ad non acquiescendum Ecclesie.

excommun. i.n.10. *Sayo* *thesauro* *caſum* *rom. 1.lib.3.c.4.n.30.*
qui bene exemplum huius adhibet. Ut si quis ex heretis
interna omittet ea opera, quorum omisſio, vel ex natura
sua, vel ratione temporum, & heretum sive vigentissima
heretis presumptione induceret. Ut si quis nunquam
tempulum ingreditur: vel dum elevarit Enchiridion, ob
genitio clerer. Quare dum *4.sor. rom. 1.lib. 8.inſt. moral. c.9.* *q.r. 11m.* ait non sufficiere prodi habeat unum inter nam per hos
actus, quando quis coram Ecclesiis caput non apertit,
aut genu non flexit: intelligendus est, quando ex circum-
stantia concurrat, ut si quis astaret, iure optimo id obli-
vioni aut inadvertenti tribuere posset. Secus quando ex at-
tentis circumstantiis concurrentibus, heretis presumptio
concipi merito posset.

17 Decimò deducitur ex 2. & 3. conditionibus n. 7. positis, si quis motus heretici interna, qua putat licere eum carnium diebus prohibitis, rantium carnium tunc edere, cuius quantitatis eius ratione parvitas materiae vel venialis, non esse hereticum exterrum eum: et si atque circumstantius concurrentibus, quando electio notabilis quantitate eius, oritur sufficiens heretici indicium, iuxta dictam numeri 15. Quia id factum exterrum est mortale, nisi per solam relationem ad actum internum. Conitat ex Doctrinibus, quos n. 7. allegant, & ex ratione ibi tradita in secunda conditione.

18 Undecimò deducitur, nec est hereticum exterrum, nisi sub ieiunio constitutus.

De cunctis deducatur, si quis ioco vel ex ignorantia, vel olim aliquid contra fidem credidisse dicat, invenientem minime cedere, non est esse cum heretico exterrum. Quamvis aliquippe auctoritate lib. 8. infra moral. l. 10 q. 6. contrarium dicant. Ratio est. Quia non queunt verbula sufficientia ad hereticum exterram, sed ea quae heretici interne mandant declarant, ita ut animus & sermo consentiantur: & id quod mente concipiatur ferme depravatum. Sic ut ne eis fornicari, nec porciare, quemque dicere calumnia quando fornicatum esse, aut porciatum. Item, quia in hac exterrita confessione nec peccat, nec ex errore conceptio

18 Vnde invenimus, ut etiam huiusmodi
qui haeretici inter nos exercebat bona opera, ut mala o-
mitteat, quia haereticorum secta, quam amplectitur, facien-
da aut omittenda preceibit. Quod haec non haeresis, sed
boni viri industria sunt. Ita *Sayra theſauruſ casuum, 101 lib 3 c. 4.*
130. Quod intelligo, nisi in heterogenis oppidis ea bona
faceret, aut mala omittiret, ut circumstantius, ut reliqui
inde eum haereticum deprehenderent.

19 Duodecim d^o deducitur, non enferi haereticum exercitum, detegentem hæretum in confessione sacramentali. Quod actus hic & optimus sit, & quodam modo alterius rationis, & extra iudicium humanum. Ita velut *Vitoria* docent *Simancas de Cabrol*, *inst. t. 42 n. 79.* *Comarreg. Peccatum, p. initio, n. 7 fine.* *Corduban questiones lib. 4. q. 15. npn. 3. ver. 7.* *Terio cordubarie.* *Gutiérrez quest. canone lib. 1. c. 13, nro 9.* *Sayón dic. 4. q. 18.* *Azor tomo 1. libro 3. instit. m. 1. q. 9.* *Hoc exponit de Xerbo.* ut habeat verum, quantum huic hæreti-

10 Inno qui amico, aut Inquisitoribus herefim intermanifestaret, non animo hæretis afferendæ, sed capendi confilij ad anima lug bonum; non conferunt hereticus extenus. Quod is actus bonus sit, nec heretis profiliens sapit, sed potius detrahitur. Hereticus enim non proficiat hæretis, afferendo illam. Ia docent *Victoria*, *Coyar Simancas*, *Gutierrez*, *Saytor* 29. *Azor* in p̄cepto allegati. Aragon 2. i. q. 11. art. 3. col. 7. verf. Sed dubium est. *Emmanuel* *Summa*, v. Excommunicatio in bullæ aen. 3. Azedo lib. 3. *Rer. capitol.* 3. l. 1. n. 16. Atque idem dicendum est, quia sed alterius rei honesta causa herefim illam dergit. Ut bene docet *Aragon* ibi. Quia adus est bonus, nec fit animo afferendæ hæretis. Atque proinde militat eadem ratio. Hæc limitat *Azor*, quando confilij capendi gratia hic manifestaret hæretum, in qua olim fuit. Secus si afferat nunc quo-
Summa Lib. Sanchez pars 1.

num excommunicationi subiectum, dummodo sit voluntaria in se, vel in causa. At heresies externae nequitiam excommunicationi subiectur, nisi quando ab interna procedit. In hoc autem casu non procedit ab interna, sed ex prava coniunctudine.

25 Decimo primò dicitur, cum qui fateris se quoniam in heresim interius confessisse, non dici hereticum externum ex hac sola confessione. Quippe fateris te in heresim confessisse, non est peccare exteriori heresies peccato, nec heresim proferit: ac proinde peccatum huius secundum peccati rationem petierat omnino interiorum. Ad incurias autem penas, est opus, ut heresies in exteriorem peccati materiam prodeat, & aliquo signo exterioro profringatur ita in heresi permanere. Atque ita docet Suarez 3.10. in 3 p. q. 6. art. 4. dist. 18. sed. 1. col. 5. nata. 4. Idem Azor tom. 1. lib. 8. infit. moral. c. 13. q. 7. Nec obstante textus in contarium adducti. Quia loquuntur ante predictum decretum. Neceffentur etiam nominatio excommunicatis vitandi, Lutherani & alij speciales sectarum, expelli specialister in excommunicatis, donec nominatio denunciantur. Quia ea denunciatio generalis est. Et ita docent Toledo in Summa, in excommunicatis, n. 12. Hugo-nius de confusione Papae reservatus, i. p. c. 14. fin. Sayre thesaurus cas. 1. lib. 3. c. 4. n. 32. Zavallousque practicus, q. 6. 9. 8. 11. 26 Tandem si quis animo heretico in verba componat, vel amphibologice eis viciatur, ut pollici subterfugere, est versus hereticus exterior. Quia illa fictio non minuit culpam, sed per accidens occultat. Ita Suarez 5.10. in 3 p. dist. 4. sed. 3. n. 17.

C A P V T I X.

De excommunicatione in hereticos lata.

S V M M A R I V M.

Hereticis iniqui puniriuntur & cognitorum fidem retinere, n. 1. Autem diuino sunt excommunicati: & fuerit latra excommunicatione. Annotari a. 2. Annotari hereticis confessantur nominatio excommunicatis, & vitandi n. 3. Quia si quisquam de heresi damnatio sit: aut de aliis criminibus consulari excommunicationem: non tam ex declaratis excommunicationibus, n. 4. An conuersari cum hereticis, in Anglia, Germania, aut aliis hereticis locis, peccant, n. 5. An hereticis publica Ecclesia voce notum: ut Lutherum, vitare renumerit, n. 6. Anlicet Catholico cum hereticis communiorum filii, cum illis erare, & non distinximus fratres suos, contari, n. 7. An licet curum tempore a latro, & ipse fuderetur, em faciat, & concione hereticis audire, n. 8. An licet cum ei sacramentum inire, etiam ex lege, ut quidam filii in fide, ab ipsius edit. utr. n. 9. An licet a suis parochi hereticis Sacramenta recipere, nec hereticis iniunctione ante damnationem praesentur, n. 10. An hereticorum filii possint ad Catholicorum fratres admittuntur, n. 11. An si est Catholicus filius hereticus a sacro fonte saceripte, aut hereticum patrum suorum filii audirebatur, n. 12.

1 Fidei Catholica tenendum est, iustissime hereticos ab Ecclesia puniri, & cogi ad fidem in baptismi suscep-tam retinendam. Quod ultrafflos variis Scripture & Sanctorum testimonios ac rationibus optimè probant Valen-tia 2. dist. 1. q. 11. punto 3. azor to. 1. lib. 8. infit. moral. n. 1. 13. p. q. 8. in ultima hereticorum pena.

2 Prima ergo & potissimum hereticorum pena est, excommunicatione latra sententia. Quam enim nonnulli, quos refert Azor to. 1. lib. 8. infit. moral. c. 10. q. 2. dicunt esse de iure diuinamento alios & eis credentes ab eis dicitur. Quare dicendum est ioloque Ecclesiastico latram esse, et quodcumque latram. Ut confat ex schiz. 24. q. 1. & c. 1. Ad abolendum, & c. Excommunicans, i. e. heret. C. Non est de fere excommunicans, c. Quicunque de heret. in 6. Atiam bullam Cenoniam erat excommunicatione hac Pontificis referuntur. Ut faterent omnes cum Cen. Summa. Excommunicatio, c. 1. Atiam in 1 ex-comun. b. 1. a. 1. excommunicant omnes heretici & apotropaicis fidei, acque ab solito Pontificis referuntur.

Atque excommunicationem in hanc tamen esse momenti quidam afferunt, ut proper illam omnes heretici confundant nominatio excommunicati ac vitandi. Idque probant ex scripturam de heret. & c. Si quem foris, c. 4. q. 1. Ira. Sora 4. d. 1. 5. q. 1. 1. p. 1. 3. cond. vers. Huius tamen, & art. 3. col. 2. vbi idem ait de iehu-nitis. At tenendum est, ut speciale continetur ea hoc in hac excommunicatione, sed si solam eam attendamus, minime interdic communicationem cum hereticis &

schismatis, donec nominatio denunciari fint. Quia fateris Concilij Constantini omnibus fidelibus concessas non vitandi excommunicatos, qui non sunt denunciati, aut notorii clericorum persecutores, hereticos quoque comprehendit. Vt opimè docuit

Suarez 3.10. in 3 p. q. 6. art. 4. dist. 18. sed. 1. col. 5. nata. 4. Idem Azor tom. 1. lib. 8. infit. moral. c. 13. q. 7. Nec obstante textus in contarium adducti. Quia loquuntur ante predictum decretum. Neceffentur etiam nominatio excommunicatis vitandi, Lutherani & alij speciales sectarum, expelli specialister in excommunicatis, donec nominatio denunciantur. Quia ea denunciatio generalis est. Et ita docent Toledo in Summa, in excommunicatis, n. 12. Hugo-nius de confusione Papae reservatus, i. p. c. 14. fin. Sayre thesaurus cas. 1. lib. 3. c. 4. n. 32. Zavallousque practicus, q. 6. 9. 8. 11.

q. 24. & in Summa c. 17. n. 31. fine, & Petrus de Ledsma 1. tom. Summa, trad. 3. 1. p. 1. post 1. col. 1. vbi dicit hereticos & schismatics tanquam nominari excommunicatos in iudicationem amittere, & eum ab iudicatione esse irritas. Sed soror non fuerit illi. Quia id non dictum ratione hereticis, sed quia putat omnes hereticos confiteri nominatio excommunicatis, & esse vitandos. E. loquitur consequenter. Si enim id est, ex eum virque iudicacione. Sic retenzione excommunicatus. Quamvis hinc vitandum esse tradidit Enriques lib. 9. de Misericordia 15. n. 4. in comment. lit. A. Sed id nihil placet.

6 Secundo dicitur, non satis esse publica Ecclesia vox norma esse hereticum, ut necessitatibus virandum sit. Quales fuerit sectarum auctores, ut Lutherus, Calvinus, Quia etihi notorii hereticis sit, non eftam denunciatio excommunicatus. Quamvis hinc vitandum esse tradidit Enriques lib. 9. de Misericordia 15. n. 4. in comment. lit. A. Sed id nihil placet.

7 Tertio dicitur, licet Catholicis simili cum hereticis notoriis denunciatio orare, rebus diuina interesse, & hereticorum funis comitari, oboe agere ad sepulcrum deducere. Quia cum denunciatio non sit, nemo tenerit eos vitare. Et ne licet cum hereticis viuo nondum denunciato communicare, comitando cum ad rem licitam: sic cum mortuo, deducendo eum ad sepulcrum. Quod est per se licitum. Ita Nauar. lib. 5. confit. sit. de heret. in 1. edit. conf. 15. n. 3. & 4. & conf. 16. n. 7. in 2. conf. 10. m. 2. & 4. & conf. 12. m. 7. Azor tom. 1. lib. 8. infit. moral. c. 11. q. 4. Quod intelligitur primò, dummodo non fiat animo fauendi hereticis, ut hereticis sit. Quippe hoc ita in se est malum est, ut nulla ratione nullus timor exterrifi possit. Vt bene docet Nauar. ed. son. 16. m. 8. & 9. & codem conf. 12. n. 8. & 9. Secundò intelligitur, dummodo circa scandalum, & Catholicorum officionem sit, auctrium hereticorum communicationem. Sic Azor ibid. Tertio, dummodo hereticis in loco profano sepelatur nam illi in facto, id non licet. Quippe non comitarentur ad rem licitam, sed interdicta, c. 1. initio, de heret. in 6. & non ea cooperarentur sepelientium peccato. Sic Nauar. ed. conf. 6. n. 8. & 9. & conf. 12. n. 8.

8 An vero licet iisdem Catholicis adire templo hereticorum, rem latra ibi audire, ac conciones hereticas & preces ibi fundere; dicit hoc c. 12. c. 4. n. 15.

9 Matrem non tam non licet ex se in iis etiam locis inter Catholicos & hereticos inire: non quidam ratione excommunicationis, sed quia soli denuntiatis vitare constringit. Sed qua iure Ecclesiastico etiud specialistiter interdictum. Attractione confutundis iam in iis locis praescriptum, id ibi licet: dummodo coniux Catholicus christiane vivere permitatur, nec perterritio periculum subeat. Nequitam tamen licet paclta inter eos in iis solita, ut quidam ex filiis procreandis educantur in fide, alij vero in heret. Quodadū relatis probantibus l. 7. de matrim. dist. 72. n. 5. & 6.

10 Quartò dicitur, licet Catholicis in iis locis Sacramentatae. Ora & suis parochis & episcopis hereticis. Quia soli denuntiatis excommunicatos tenentur vitare. Ita Nauar. lib. 5. confit. sit. de heret. in 1. edit. conf. 15. n. 2. in 2. conf. 10. n. 2. Quodquidem intelligitur, quantum est ex parte excommunicationis. Quippe alineandis iure naturali & divino, est obligatio eos evitandi: si inde oriatur scandalum, aut perterritio periculum: aut sacramentaria hereticis inimicitatem. Infelix militabit in his virando rato illa, quae est potest de virando quoquecumque in peccato lethali inimicitate sacramenta. Quod optime docuit Suarez 3. tom. in 3 p. q. 6. art. 4. dist. 18. sed. 1. col. 5. nata. 4. dicens ex vi solis hereticis, & scissula Ecclesie cenura, non esse dictum prohibitus fideliis recipere sacramenta ab hereticis, sed eodem modo, quo a qualibet alio ministro iniquo, & eo strictius, quo iniquitas hereticorum magis est: manifeste periculum proprium & aliorum scandalum in communicatione cum illis. Quare cum fauor Concilij Constantini iolos excommunicatos denuntiatis vitare iubens, si generalis, non est (inquit) specialis & directa obligatio non recipiendis illis sacramenta tanquam ab excommunicatis: sed illa sola, quae potest esse de virando iniquo ministro. Quare immixtus ab hac opinione recedit Azor to. 1. lib. 8. infit. moral. c. 11. q. 7. dicens recipere sacramenta ab hereticis prohibitionem ob solam cenuram rationem, sed etiam ob heresim. Et probat, quia teste D. Th. 2. 2. q. 29. a. 3. carent hereticis iurisdictione. Et eodem

12

Quintò dicitur, posse in locis heret. coram filios

corum hereticorum ad Catholicorum scholas admitti. Quia denunciari non sunt. Ita Nauar. lib. 5. confit. in viraque edit. 11. de confit. conf. 1. q. 27. Azor tom. 1. lib. 8. infit. moral. 6. 11. q.

8. Petrus de Ledsma 1. tom. Summa, trad. 3. 1. 2. post 11. conclusio. 3. Additum tamen bene Nauar. & Petrus de Ledsma, non licet Catholicorum filii scholas hereticorum adire, ob percutientem periculum.

Tandem deducitur, fas esse Catholicis in predictis locis filium hereticorum de facto fonte suscipere: si baptizimus ritu, & modo Catholicus ministretur: ut si situ hereticorum aut schismatis. Quia nullo iure interdictum Catholicorum est esse hereticorum filii sui patrum. Non tamen habere Catholicorum filii sui patrum. Quia cum patrini munus sit, prius prima fidei rudimenta docere in cordium 9.29. Azor. sol. 2.1. q. 9. Pet. de Ledsma ed. 12. fine.

C A P V T X.

De excommunicatione lata in credentes, sautores, receptatores, defensores hereticorum: & eorum libros legentes, tenentes, imprimentes, aut defendentes.

S V M M A R I V M.

Credentes hereticorum est excommunicationem incurrant, debent esse aliquo aut signo fidem suam habuisse manifestare, n. 1. Qui nomine credentium hereticorum comprehenduntur, n. 2.

Ao credentes personae, non crederi hereticorum, nisi excommunicatione.

3. Recipientes, factores, & defensores hereticorum, non ut sunt heretici, an includantur in, n. 4.

Quidam, si predicta intentione, receptio hereticis in heresim facilius cedat, n. 5.

An defensor ut hereticus receptatio, vel defensor, vel cuius funeris, si denunciatur, n. 6.

An defensor ut receptorem funeris, & defensorum esse hereticorum, n. 7.

Qui si receptatores erat parentes, aut coniuges, aut metu recipiuntur, n. 8.

An ut eorum incurrant, defensor ut efficiens inducuntur, n. 9.

Qui nomine receptatores ut compreenderantur, n. 10.

Qui nomine factorum, carent hereticis iurisdictione. Et eodem

An dicuntur factores, inquisitoris, vel pralatis, non capientes, torquentes, non punientes, aut non fiditer servantes captiōnēs. 12.
An sint factores familiarii sive officii non capientes hereticos. 13.
An dicuntur factores, qui non captiōnēs sive factiōnēs de heretis, sed magi comprehenduntur in hac excommunicatione. 14.

Quando persona prima ex ista omni force dicatur fauere: & ad quod non denunciam hereticos: vel rogati negant veritatem. 15.

Quando persona, sive publica, sive privata, commissione dicantur factores. 16.

An fauere hereticorum mortuo eum. ep. Iesu. incurrat. 17.

Dicuntur hereticorum, qui dicantur: & qui dicentur factores. 18.

An ex causa causam hereticorum dicuntur hereticum, incurrunt. 19.

Quo exigantur ut legentes, tenentes, imprimentes, aut defendentes libri hereticorum, incurrunt excommunicacionem. 20.

Qui libri de religione trahere dicuntur. 21.

Quid de legib[us] hereticis, tenentibus, imprimenterib[us], defendenterib[us] libris, sive ceteris hereticis, qui a fide recusantur. 22.

Quid de legente librum Catholicum, quo ad verbum sunt errores hereticorum. 23.

Quid si in libro sunt aliquae heresies: & non auctoribus esse hereticum condemnantur. 24.

Quid si in libro Catholicis sunt obiecta hereticorum. 25.

Quid si liber est alius probatus. n. 26.

Quid de legente Grecorum Armeniorum libris, qui horum ritus continent. 27.

Quid de legente hereticis librum typū non excusum. n. 28.

Quid de legente, tenente, imprimenterib[us] hereticis, aut psalmis solvantur. 29.

Quid si legat indicem, proximum, prefationem, epistolam ad lectorum libri hereticorum. 30.

An datur partim materia in hac re. & quod sit illata. 31.

An incurvant habentes librum magis arcu, aut raro legentes. n. 32.

An regnantes, & sufficiunt, ut hereticis liber heresim continetur, vel de religione tractet. n. 33.

Quid si liber vocata heresim continetas: vel non tractet ex professo de religione. 34.

Quid si illa heres delectatur: vel non, legante pars, in qua est. n. 35.

Quid si hereticus liber in parte vero humana distinguitur, & legatus pars, in qua non est heres, ne tractaret de religione. n. 36.

An incurvant, qui ignorantia quantumvis crossi, hoc fecerint. 37.

An incurvant, qui ignorantia librum heresim continet, & vel esse hereticus, vel de religione tractare, aut audirem non norunt. n. 38.

Quid si solum confitentur gratia legantur. 40.

Quid si legantur vel via preferendo. n. 41.

Quid de legentibus in Anglia, & Germania, & aliis hereticorum locis. n. 42.

An Episcopos, vel inquisitoris possint dare licentiam legendi hos libros. n. 43.

An collegium Cardinalium sedes vacantes possit dare habeat licentiam. & quam potestas habet circa ea Pontificis. 44.

An Episcopos, vel Cardinales, & ali pralati legentes incurvant. n. 45.

Quid de inquisitoribus. 46.

Quid de recusantibus memoriter hos libros: vel bono sive legibilis. n. 47.

Quid de nudimilis, etiam si lectio causa sit, vel legi invenient. n. 48.

Quid de famulo iussi heri legente: num. 49. Et quid de mistu compulso uisum.

An audientes, qui causa sunt ut alter legat, incurvant excommunicatoe pars, aut in criminis crimino. n. 50.

Quid de legenti lingua Latina, vel alia, quam non intelligunt. 51.

An retinentes, nos libram sua, et aliena demo, suo vel alieno nomine incurvant. 52.

Quid si non retinent legem, sed ab aliis can. am. n. 53.

Quid si ipsi libri, vel etiam solum reverentur. n. 54.

An proposito tempore, quo libri, et timenter, exci. tis. n. 55.

An literat tenentibus hoc librum, combineris propria autoritate: & comprobent incurvant. n. 56.

Quid non imprimenterib[us] comprehenduntur. 57.

Quoniam non defenduntur per librum etiam laudatio. 58.

Quid de chancilleria Romana. n. 59.

Quid si omnia dicta occurrunt fuit. 60.

Superiori capite egimus de excommunicatione, quam hereticis incurvant. Hoc autem tractat de ea, quam incurrunt credentes, receptatores, factores, defensores hereticorum, & eorum libros tenentes, legentes, imprimentes, defendentes. Quo imprimenterib[us] cum hereticis excommunicantur in prima excommunicatione ne bulla Cenae. Quae particule certam explicande sunt. Credentes ergo hereticorum excommunicantur ibi, & cap. Excommunicationis. 1. t. 1. S. Crēdentes de hereticis. Quod intelligitur, quando fidem hereticorum habent, vel aliquo signo exterriti manifestant. Atque ea de se sufficienter sunt ad finem illam afflantibus manifestandam, si qui forte defensent. Nam si intra mente in latere, non esset locus huic excommunicationis. Sicut nec hæretici mentes incurvant, Ita Paladanius. 4. doli. 13. q. 3. art. 1. n. 15. Ascorio. 1. 8. infra. moral. 6. q. 9. Suarez. 5. tom. in 3. p. disp. sed. 1. n. 11.

dem illam astantibus manifestandam, si qui forte defensent. Nam si intra mente in latere, non esset locus huic excommunicationis. Sicut nec hæretici mentes incurvant, Ita Paladanius. 4. doli. 13. q. 3. art. 1. n. 15. Ascorio. 1. 8. infra. moral. 6. q. 9. Suarez. 5. tom. in 3. p. disp. sed. 1. n. 11.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio inquisitorum. 2. q. 4. n. 30. & ibi pena comment. 75. Azoril. 8. infra. moral. 6. q. 9. 1. 1.

Quod si petas, qui nomine credentium hereticis intelligentur. Multa ad forum ex trajectis spectantia, namurum, ut quis ex factis proualatur credens hereticum, afflantum Eymericus in directorio in

Liber secundus, Caput decimum.

12. Hinc deducitur ipsos quoque Inquisidores & praedatos Ecclesie, si eos, incurrit, si causa fauendi hæreti, negligit capere, torquere aut punire hereticos, vel fideleri in carcere custodire. Quia omittunt, quod ex officio praefare tenentur. Sic Sayo spes et relata.
13. Secundum deducitur ex simili omisso ne incurrere quoque ministris sancti officij, familiares appellatos, si hereticos causa tueri, vel hæreti capere omittant. Quia capere tenentur ex officio. Ita Simaneas in Enchiridio iud. 15. num. 3. Peña d. comment. 78.
14. Tertius deducitur quidam, incidere gubernatorem, qui ab Episcopo requiri, negligit capere perseverantes in excommunicatione perannam, vel captos inquisitoribus tradere. Et custodi carceris, qui eos fugere permittit quando hec faciant animo fauendi prædictis, quatenus de hæreti suspectis. Sic Nauar. i. 3. consil. tit. de heret. in 1. edit. 1. 10. consil. 11. in pœn. 1. 1. At hoc minime credo. Quia hi soli de hæreti suscepiti sunt, non autem veri hæretici. Atque (ut opime nota) Suarez, 5. tom. in 3. p. diff. 2. c. 2. n. 14.) excommunicatoe hec ad nullum a iudicio deducuntur, quod non sit hæretis, præter schismam. Vnde nec propter pacium cum diabolo, nec propter quemcumque sacramentorum absum, nec propter aliam peccata ad Inquisitoris tribunal spectantia ob hæreti fulpacionem, aut opime excommunicationem hanc non incurrunt. Quia vero hæreti, nec schismam sunt. Quare bene notauit Nauar. Summa, 1. 2. 17. n. 55. magis solim comprehensos esse sub hac excommunicatione. Quia exprimitur aut in bulla contra Peñam. At hodie aut non comprehendit quia non exprimuntur. Si ergo infordecent per annum in excommunicatione non sunt veri hæretici, & proinde non ligantur haec excommunicatione, a fortiori, nec eorum fautores ligantur.
15. Personæ autem priuata ex sola omissione non reputantur fauere hereticis, & promide non incurrent. Et trahunt omnes Doctores n. 1. allegari. Excepit autem tandem quidam causa. Primum, quando dolose omittunt capere, aut indicare hereticum. Quod dulius nemini paternian debet. Ita Angelus & Heresi, au. 2. 4. 8. syloster & Heresi, 1. 9. 7. Sayo thesauro c. auum, tomo 1. lib. 3. c. num. 7. fine. Sed his non attention. Quia dolis ille non efficit, ut hi peccent contra iustitiam: atque adeo ut omisso illi imputetur, sicut obligatio ex iustitia imputatur. Non ergo ad haec excommunicationem sufficit omisso illi dolosa. Secundus causus est, quando priuatis aliquid fuerit a magistrisibus ministratum aduersus hereticos. Vt si requiritur aut ad praefandom auxilium ad capiendo hereticos, nec presenti fauere hæreti. Quia tunc tenentur ex iustitia perficere. Ita contra Eymericum in direct. Inquis. 1. p. 9. 53. n. 3. iustificavit ibi Peña comment. 78. Bruno lib. 1. 1. heret. cap. 4. Simaneas Enchiridio iudicam, it. 15. num. 3. & de Catholicis. iustific. in 15. num. 13. & placet mili. Tertius est, cum personæ sine publice, sine priuata, iuramento ab Inquisitoribus affecte de ferendo vero in hereticos testimonio, veritatem negantur, vel celant, quo hæreti fauunt. Quia delinquent contra iustitiam. Sic Angelus, Syloster, Sayo, Peña proximè allegati. Er humiliter placet. Quartus est, quando ex specialitate tenetur aliquis hereticum capere aut indicare. Ita Angelus & Syloster proxime allegati, D. Antonii, 3. p. 11. 2. cap. 5. Toledo in Summa, in bull. a. excommunicat. 1. n. 20. At hunc tunc admittit, quando homo cuius intereat, ut Inquisitor hoc iuramentum præfatur. Quia ille usus inquit acquirit, ut fides tibi data præfatur. At secus est vbi soli Deo voto aut iuramento, quis se alfringere, aut homini cuius non intereat. Quia violans non denunciando, aut non capiendo, solus religionis transgressor est. Vt in multis, quando sine persona publica, sine priuata, vel in hereticorum id ea hereticos denunciare, omittunt, gratia fauendi hæreti. Quia contra iustitiam peccant. Ita Zanchius de heret. cap. 5. num. 4. Peña d. comment. 78. & placet.
16. Communiione dicuntur fauere hereticis, tum magistratus, tum priuati, si hereticos, ut tales sunt, verbis excusat, laudent, commendant. Ut dicendo eos viros probos, aut iniuste damnatos. Vt si confituntur, ut incolentes e manu iudicium entadant, aut viam fugienti docent: ut pro eis intercedunt, ne puniantur. Similiter si fauēant. Vt si eos comitantur, visitant, vel auxiliū eis ad euadendum dant. Vt subministrando alimenta, pecunias, rumpendo, obsecrando, falsificando processum in eos formatum. Vt quoque modo impediendo executionem iustitiae contra eos. Ita Zanchius c. 5. & 6. Toledo in Summa, in bull. a. excommunicat. 1. n. 20. Vgolius de enfeusur. Pap. referat. 2. p. 1. v. Fautores, in principio, ann. 1. r. que ad fin. Item confitens beneficium hereticis, ut hereticus est, vel ad illud eum praetantur, dicitur hereticorum fautor. Sic allegaris Joan. Andrea, Dominico, & Archidiac. & Lambertino, tenet Peña in directorio Inquisitoris 3. p. q. 113. comment. 162. Et Sayo chs. c. auum, to 1. 3. c. 5. n. 1. Sicut bene idem de confessore hereticis, & tunc, qualis dignitas, vel honores.
- Incidit quoque in hanc enfeusuram fauens hæretico mortuo, ut hereticus est. Ut bene docet Vgolius d. v. Fautores. 8. 1. num. 1. vers. 3. Vt si quis impedit ne Inquisitoris contra hereticum mortuum procederent: vel vocatus in testem eius delictum negaret, in granam hæretis. Nec obstat morruoriam non esse hæreticum. Quia factis est eum talem fusile, & fauorem tuncratione hæretis pœnit. Sicut si idem favor praetulit hereticum iam emendato, contra quem procedunt Inquisitores ratione hæretis præterit. Quare meo idem Vgolius cod. v. Fautores, initio. 1. n. 18. dicit haec excommunicatione ligari sepelientem hereticum, ut hæreti faciat.
- Defensores hereticorum dicuntur, qui quounque modo vel arte hereticos, ut hæreticos tuerint, ut tuto uiuant, vel ne in indicio manus incidan. Et sic in iudicio, siu extra illos defendant. Vradinocati, qui hæreticum patrocinium suscipiunt, & notarii in eorum defensionem confitentes instrumenta, vthæreti fauant. Ita Eymericus in direct. Inquis. 1. p. 9. 52. & ibi late Peña comment. 77. Archid. D. Antonii 3. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. Sayo thesauro c. auum, to 1. 1. 2. c. 5. n. 9. Toledo in Summa, in excommunicat. 1. n. 18 & 19. Azor 1. lib. 8. inst. mord. 1. 15. q. 6. Vgolius de confus. 1. p. referat. p. c. 1. v. Et generaliter quilibet illorum defensores, per totum. Qui bene animaduertit ibi n. 1. defensorum differre a fauore, sicut superius & inferius. Quippe omnis defensor est fautor: & non ès contra. Quare fauor, quid impetus est.
- Nontamen incurrit hanc excommunicationem, qui extra hæretis causam hæreticum defendunt. Vt si quis illum defendat contrarium illi a priuato iniuste illatum: aut aduocatus illius tuncrat in causa cuius aut criminali extra hæreti. Quia hoc non est propriè de fenderet hereticum, sed proximum. Ita alleg. Syloster reter Sayo c. 5. num. 10. Toledo 1. 19. Azor 1. q. 6. Vgolius 1. n. 2. allegat in pœn. Et ego id intelligo, & Erasmus, in quo ipse exemplum adhibet, esti in eius libro aliqui fint errores, non incurrit legens. At incurrerit legens, si constat auctoitem esse hereticum, quanquam damnum non sit. Quia vere hæreti librum legit.
23. Nec similiter incurrit legens, tenuens, aut imprimens libros Catholicos, in quibus sunt annotationes & scholia hereticorum: esti ea quoque scholia legit. Quod si liber veri non hæretici, sed Catholicis. Ita Nauar. Summa, c. 27. n. 56. Graff. 1. p. 18. n. 13. Manuel in bull. Cruc. 8. 9. num. 7. 8. Sharpe d. sed. 1. n. 10. vbi hoc limitat, n. tales & tam copiosi commentarij, ut libet potuisse esse, quia ex extro constat conseretur. Sed non placet limitatio. Quia in communis & virato loquendi modo, si liber non hæretici commentantis, sed auctoitis Catholicis appellatur, à quo in lucem editus est.
24. Quod si liber cuiuscunque sit auctoris, alias si prohibitus, illam legens, etiemsit aut imprimens, quader quidem haec excommunicationem: quia aut liber non est hæretici, aut si est hæretici, nec continet hæretum, nec tractat de religione. At non euader excommunicationem contentam in catalogo librorum prohibitorum, quia nulli referuntur est. Ita Graff. in spes et relata. Toledo in Summa, in bull. a. excommunicat. 1. n. 2. Sayo thesauro c. auum, to 1. lib. 3. c. 5. n. 15. Azor 1. lib. 8. inst. moral. 1. 15. q. 5. Vgolius cod. v. Acorundem libros. 8. 1. n. 2. vers. 5. Quare natus bene Nauar. lib. 1. consil. in virago edat, a. et omittit. consil. 1. q. 35. At hunc incurrit excommunicationem bull. a. excommunicat. A. que ita ab eo discedunt: em addit. in 2. edit. ea quest. 35. & Manuel addit. ad bull. meru. 8. 9. n. 6.

Liber secundus, Caput decimum.

- In 3. part. diff. 1. sect. 2. num. 10. Item dicuntur de religione tractare, qui de cultu Deo ac Sanctis debito diligunt: & de clericis & monachis. Quod hæc ad religione Christianam pertinet. Et bulla generaliter loquuntur, intonante, ne hæreticorum errores in iis libris disseminentur. Quod periculum in omnibus dictis libris veritat. Ecita docet Vgolius in c. auum Pap. referat. 2. p. 1. v. Vd. d. religio. m. initio. Quibus ego addo, dicit quoque de religione tractate libros illos, qui de moribus Christianis tractant, & non solum politici. Atque ita de conscientia questionibus agerent, dicerentur de religione tractare. Id enim maxime ad religionem Christianam spectat. Nec modicum inferunt erroris periculum est.
22. Ex prima conditione requita de deducitur, non incurrit, qui legit, retinet, imprimit, aut defendit libros infideles continentum errores contra fidem. Quod si infideles non sint hæretici. Ita Vgolius in c. auum Pap. referat. 2. p. 1. v. Et corundem libros. 8. 1. n. 3. Et idem censeo, esti illi infideles fuerint catechumeni, & à fide recesserint. Quia noui sunt veri hæretici. Ut diximus. 7. n. 34.
- Secundum deducitur, sine incurtere legem librum Catholicum, esti in eo inuidit verbum inferni errores aliecius hæretici, illoque legit. Quia liber non est hæretici. Ita Nauar. Summa, 1. 2. 7. n. 56. Suarez 1. tom. in 2. p. diff. 1. sect. 2. n. 10. Vgolius d. v. Et corundem libros. 8. 1. n. 1. vers. 3. Sayo Thesauro c. auum, to 1. lib. 3. c. 5. num. 13. Azor tom. 1. lib. 8. inst. moral. 1. 15. q. 2. Manuel in bull. Cruc. 8. 9. n. 78. Quod meritum omnes hi dempto Suarez, mil dicente, extendant, esti principia legi intentio fuerit hæretici erroris & rationes noſte. Quia non punitur in haec excommunicatione aſſidus scienti, sed factum ipsius legenti libros hæreticorum.
24. A que id dicendum est, esti in eo libro sint aliquae hæretices, quia auctor Catholicus ob ignorantiam dixit. Quia adhuc non est liber hæretici. Sic Vgolius cod. v. Acorundem libros. 8. 1. n. 2. vers. 5. Et in hoc sensu habet verum quod dicit Graff. 1. p. 18. n. 40. & 43. vbi ait quod esti, ut liber sit hæretici condemnari. Soiū enim habet verum in hoc sensu, ut dum auctor non creditur hæreticus, & Erasmus, in quo ipse exemplum adhibet, esti in eius libro aliqui fint errores, non incurrit legens. At incurrerit legens, si constat auctoitem esse hereticum, quanquam damnum non sit. Quia vere hæreti librum legit.
25. Nec similiter incurrit legens, tenuens, aut imprimens libros Catholicos, in quibus sunt annotationes & scholia hereticorum: esti ea quoque scholia legit. Quod si liber veri non hæretici, sed Catholicis. Ita Nauar. Summa, c. 27. n. 56. Graff. 1. p. 18. n. 13. Manuel in bull. Cruc. 8. 9. num. 7. 8. Sharpe d. sed. 1. n. 10. vbi hoc limitat, n. tales & tam copiosi commentarij, ut libet potuisse esse, quia ex extro constat conseretur. Sed non placet limitatio. Quia in communis & virato loquendi modo, si liber non hæretici commentantis, sed auctoitis Catholicis appellatur, à quo in lucem editus est.
26. Quod si liber cuiuscunque sit auctoris, alias si prohibitus, illam legens, etiemsit aut imprimens, quader quidem haec excommunicationem: quia aut liber non est hæretici, aut si est hæretici, nec continet hæretum, nec tractat de religione. At non euader excommunicationem contentam in catalogo librorum prohibitorum, quia nulli referuntur est. Ita Graff. in spes et relata. Toledo in Summa, in bull. a. excommunicat. 1. n. 2. Sayo thesauro c. auum, to 1. lib. 3. c. 5. n. 15. Azor 1. lib. 8. inst. moral. 1. 15. q. 5. Vgolius cod. v. Acorundem libros. 8. 1. n. 2. vers. 5. Quare natus bene Nauar. lib. 1. consil. in virago edat, a. et omittit. consil. 1. q. 35. At hunc incurrit excommunicationem bull. a. excommunicat. A. que ita ab eo discedunt: em addit. in 2. edit. ea quest. 35. & Manuel addit. ad bull. meru. 8. 9. n. 6.
27. Sexi dederunt, ex secunda conditione, nempe, v. l. 33. ber hæretici hæretum contineat, vel de religione tractet, non incurrere hanc excommunicationem, quantumvis legatur, teneatur, imprimitur, vel defendatur liber hæretici, si ne hæretum, nec de religione tractet. Quia alterum illi ignorat perit bull. a. excommunicat. At alterum sufficit. Quia si in hanc excommunicationem bull. a. excommunicat. A. que ita ab eo discedunt: em addit. in 2. edit. ea quest. 35. & Manuel addit. ad bull. meru. 8. 9. n. 6.
- Tertiò dederunt, ne incurtere hanc excommunicationem, qui legi Graecorum, Armenorum, & alios hancmodi libros contineant tituli eorum. Quia hi tituli non sunt ab Ecclesia, tanquam hæretici habui. Sic Azor codem 16. q. 2.

nollam hæresim continentem ex professo tractare de religione, ut huius excommunicationis locis sit. Quod idem docet Manuel addit. ad bullam. §. 9. n. 68. Azor lib. 3. instit. moral. c. 16. q. 5. At de quicunque re tractet, fatus est si totus liber vel vincam hærem coniurat. Quod optimè docet Suarez. 5. tom. 3. p. disp. 21. scilicet n. 10. Dicor, quid clausula bullæ sic dicat: *Libros hereticorum continent, aut de religione tractantes*. Vbi circa hærem iolum penit, vt liber hærem contineat. Quod verificatur vincam continentendo. At circa religionem, penit vi liber de religione tractet. Non est autem de religione tractare, quando non ex infinito, sed obiret aliquid de religione traditur. At existimo non esse opus, ut argumentum libri sit de religione. Sed cuiuscumque re sita argumentum, si ita norabilius de religione tractet, ut arbitrio prudens censetur ex professo, & non obiret de ea tractare, fatus est. Quia verificatur librum illum de religione tractare.

35 Vbi autem liber hæresim continet, totus est prohibitus: & ideo est si quis legat partem non continentem hæresim, incurrit hanc excommunicationem. Quia legit librum hereticum hærem continentem. Quod solum petit bullam: voluit enim adiutum his libris legendis claudere. Ita Suarez. n. preced. allegat. *Vgolius d. confar. Pap. respo. 1. p. 1. v. ac corundem libros. init. n. 1. vers. 7.* Immò idem dicendum est, est illa hæresis delectat. Quia militat eadem ratio. Et docet Suarez. ibid.

36 Si tamen hereticus liber in multiplex volumen diutius sit qui partem libri legit, in qua necesse hæresis, nec de religione tractaret, non incurrit. Quia pars illa vnu liber per se esse videatur, nechaber requita ad hanc excommunicationem. Ita *Vgolius d. c. v. ac corundem libros. §. 1. n. 2. vers. 6.* Quod quidem intelligo verum, quando vele sunt diversa volumina, sive diuersi tomis euidenter auctioris. Quia tunc diuersi libri omnino continentur, est per accidentem aliquis eos tunc intra eundem tomum conglutinet. At secundum credo, quando vnu liber (vni folio) in pluribus diuidit tur, vt in primum, secundum, tertium, &c. tunc enim unus liber illorum pars est pars vnici ac eiusdem libri hæresim continentur, aut de religione tractantur. Quod adhuc verum credo, etiam si nimis molis vitanda grata, aliqui eorum per accidentem ab aliis conglutinarentur. Quia adhuc est vnu liber.

37 Atque ipsi methacriticus legens librum suum, aut retinens, qui hærem continet, aut de religione tractat, incurrit hanc conluram. Ut bene tradit. *Vgolius d. v. ac corundem libros. init. n. 1. vers. 1.* Quare si hic adhuc hæreticus sit, vel ab hæresis excommunicatione non sit absulitus, erit duplicitas excommunicationis nempe, ratione hæretici & lectionis, seu retentiois libri. Si autem absolutus sit, erit hoc posteriori solo.

38 Septimum deducimus, tertia conditione, ut scienter legat, & neat, imprimat, vel defendat praedictos libros; examinat hærem, qui ignorans, quantumvis crassa, & late culpa, quidvis horum fecerit: nisi adeo craffa sit, ut fit in genis temeritas. Quia hæc clausula petet scienter hæc fieri. At quando scienter petitur, excludit quicunq; ignorantiæ nulli iugens sit, & meritas. Ut probabili. lib. 9. de matrim. disp. 3. n. 6. & 9. Atque idem credo, est ignorans efficit affectata. Quia, nimis nimis, quia affectus in seire eius autoris sit liber, aut quia de tractat, vel liberius legat. Quia vera non dicitur hoc scienter legere. Nec est ingenitatem erat: nisi quando vehementer suspicione habuit malitiae libri. Tunc enim reputabitur scienter.

39 Similiter excusatetur ab hac cœlatura, si hæc faciens ignoraret librum hærem continere, aut de religione tractare: quanvis nosfer est hæretici: & è contra, si ignorante esse hæretici, scient hærem continere, aut de religione tractare. Quia bulla virtutem facit petere. Ita *Vgolius d. v. ac corundem libros. §. 1. n. 1.* Secundum est, si virtus que nosfer, quamvis auctoress libri ignora. Quia rite virtus scienter in bulla peritainetur. Ut bene *Vgolius eodem verbo*, init. n. 1. vers. 2.

40 Octavo deducimus, incurtere legentes huiusmodi libros excul-

pientes, esti non dolo male hæc faciant: sed solius curiositas gratia. Quod bulla his solis factis contenta sit, nec faciens animum spectet. Ita *Vgolius eodem verbo*. At eorumdem libros, in fine principi. Toledo in Summa, in bull. a. cœl. ex commun. 1. n. 2. 4.

Nono deducitur, incurtere legentes nulla verba proferendo, sed visu percurrente. Quod vera lectio nullatenus verborum prolatione egat. Argum. ex l. 1. §. Inspectio, ff. Quædam testam. apert. Et docet *Vgolius eodem v. Accorundem libros, imprinc. num. 2. vers. 10.* Graff. 1. p. decim. l. 4. 18. n. 45.

Decimò deducitur, quid dicendum sit de Catholicis legentibus libros hæreticorum hæresim continentibus, aut de religione tractantibus, in locis in quibus permitti cum hæreticis cōmorantur: ut in Anglia, Gallia, Germania, &c. quando legum animo confundant illos errores. Azor. 1. lib. 8. inst. moral. c. 16. q. 6. ait aliquos centes eos excusati ab hac cœlatura. Quod bulla coram libri nec promulgata, nec recepta sit. At ipse dicit, quidquid sit de hoc, id tamen esse certum, eos in curtere hanc excommunicationem, vbi cumque bulla coram vnu recepta est. Quippe studium religionis contra hæreticos defendendæ eos non excusat, non accedente Romani Pontificis licentia: cui bulla hoc referatur. Et placet hoc omnihi.

Nec Episcopus possit predictum licentiam concedere illis. Quia Ponitex in bull. a. cœl. foliam Romani Pontificis licentiam excepti. Ita *Nanar lib. 1. confit. in vira. 1. vers. 10.* de confit. confit. 1. 4. 3. 6. Azor. d. c. 16. q. 7. Manuel addit. ad bullam crucis. §. 9. n. 68. Quod intelligo extra calum magna necessitatibus non exceptis licentiam Ponitificis: efficit periculum in mora. Nam in his casibus communis est sententia possit. Episcopum circa calus l'orificios. Unde nec inquisitoris possunt predictum licentiam concedere. Ob eandem rationem. Sic Azor. lib. 1. 12. Graff. 1. part. decif. 1. c. 18. n. 46.

Sed collegium Cardinalium sede Apostolica vacante posse predictum licentiam concedere, affirmat *Vgolius d. v. ac corundem libros. §. 1. n. 1. vers. 2.* Ac probari potest, quia omni Pô. officiis usitata estione gaudi: tunc capitulum Episcopali sede accedit. Vt tenent aliqui, quos ratio nomine referit *Gloss. cap. v. Sede. de schismat. in 6. & eos sequuntur Enriques. lib. 1. 4. de regul. l. 18. n. 2. fine.* Arque iste textus huic sententiæ auctor. At dicendum est non posse, nec ex ea attentione ad lectionem alter ad legendum inducitur. Secundum autem de audiente, qui lectionis est causa. Vt si præcipiat, consilat, suadet: aut quoquis alio modo causa sit. Ratio est, quia priori modo audiens, nullatenus legere dici ut. Post rota autem dicitur moraliter legere. Quamvis enim per se ipsum non legat, legitamen per famulatum, vel alium, cuius ministerio in hac lectione vtric. Ista sententia Azor. 1. lib. 8. inst. moral. c. 16. q. 4. Sayro in thesauro casuum, tom. 1. lib. 3. c. 5. n. 14. Graff. 1. p. decif. lib. 4. c. 18. n. 45. At nerum incurtere sentio. Quod neuter verè & propriè legat, sed hic posteriori impripiè & metaphorice. Arque ista censura latata in aliquid facientem, minimè comprehendit consulentes, mandantes, nisi specialiter exprimantur: est hi impropriè & per aliam dicant facere. (Vt hæc latè probatur lib. 3. de matrim. disp. 4. 9. n. 2.) Et ita hanc partem tenet *Vgolius d. v. ac corundem libros. §. 1. n. 1. vers. 8. 9. & 10.* vbi enim bene expicit, nisi quis audire, vt fuerit hæreti. Tunc enim non legentis, sed fautorum excommunicatione innotescit.

41 49 At famulis illa iussu terti legens, vt heresi audiat, incurrit hanc excommunicationem. Quia scienter legit, nec iussu hæresi. Ita Azor. cod. 1. 6. q. 4. Excusatur tamen similitate graui, non in fidei aut. Ecce letis contemptum, legere compelletur. Quia præcepta Ecclesiastica, quale est hoc non legendi libros hos, non cum tanto detinimento obligari, probavit lib. præced. c. 18. n. 4. Imò, si peccato mortali est legendo, quando in fidei contemptum metu graui compelletur, non incurrit hanc excommunicationem. Quia hic non delinquit in præceptum Ecclesiastica, hanc lectionem interdicunt, cuius transfigrionem statuta est hæc pena: sed in præceptum diuinum tuenda fidei & religionis. Ut dixi eodem c. 18. n. 4. Præterea, quia idem dicunt de Christianis remigantibus in Tuncatun tristibus, quando Christianos inuidant, dicentes eos culpali, non liberari, bene tamen excommunicatione non possunt. Quia enim in sua dicta n. 4. 3. causa erat sit sufficiens ad hanc cœlaturam r. specta lectionis libri prohibiti: ut r. specta retentiois patet videatur. Cùm minus delictum sit retinere, quam legere.

50 Quamvis verò audiens, qui est lectionis causa, ab hac excommunicatione excusatetur, videtur non excusat ab ea, quia contingit in c. Nuper, & c. Si concubine, de sententia excommunicati contra participantem cum excommunicato in crimine criminis, ut ipso qui participat in lectionis criminis, ob quod leges in excommunicationem incidit. At dicendum est, nec hanc incurrit. Quippe ut ea participantem excommunicatione contrahatur, exigunt ut exspectetur, non est loca hæc cœlatura. Quia non dicuntur.

At Inquisitores fidei legentes huiusmodi libros excul-

51 fab hac excommunicatione Graff. 1. p. decif. l. 4. c. 18. n. 45. & eorum quoque substitutos non solum à sede Apostolica deputatos, sed ab ipsis quoque Inquisitoribus. Quia Iulius III. in motu proprio, quem n. preced. retulit, id ipsis indulxit. At is motus proprius sicut circa hoc indulger: sed tantum non renocat priuilegia ipsi Inquisitoribus concessa legendi huiusmodi libros, & communis super hæretica prauriatae fidei Apostolica deputatis, dum officio commissionis funguntur. Vt constat ex tenore dicti motus proprii, quem etiam refert Azor. d. c. 1. 3. Quare si speciale his libris legendi priuilegium non habent, incurrit legendi.

52 47 Vnde decimò deducitur, non incurtere hanc excommunicationem, vt memoriter dictos hæretici libros recitat. Quia aliud est legere, & aliud memoriter recitat. Ita *Vgolius d. v. ac corundem. in 8. 1. n. 4. vers. 10.* Quamvis minus bene Graff. 1. p. decif. l. 4. c. 18. n. 45. dicat hunc incurtere. Erminius etiam bene Sayro dicit in thesauro casuum, 1. lib. 3. c. 5. n. 13. hunc non incurtere, quando bono fine recitat: quasi contrarium sentiat, vbi malus est finis. Quippe bulla hæc non finem spectat, sed factum ipsum: arque hoc excommunicatione punit. At recitate male fine non est legit.

48 De audientibus vero legentem huiusmodi libros, est gravior difficultas. Quidam ita distinguunt. Si audient non sit causa lectionis, minimè incurrit. Vt si unum librum legi non curavit, nec consultum, nec ex sua attentione ad lectionem alter ad legendum inducitur. Secundum autem de audiente, qui lectionis est causa. Vt si præcipiat, consilat, suadet: aut quoquis alio modo causa sit. Ratio est, quia priori modo audiens, nullatenus legere dici ut. Post rota autem dicitur moraliter legere. Quamvis enim per se ipsum non legat, legitamen per famulatum, vel alium, cuius ministerio in hac lectione vtric. Ista sententia Azor. 1. lib. 8. inst. moral. c. 16. q. 4. Sayro in thesauro casuum, tom. 1. lib. 3. c. 5. n. 14. Graff. 1. p. decif. lib. 4. c. 18. n. 45. At nerum incurtere sentio. Quod neuter verè & propriè legat, sed hic posteriori impripiè & metaphorice. Arque ista censura latata in aliquid facientem, minimè comprehendit consulentes, mandantes, nisi specialiter exprimantur: est hi impropriè & per aliam dicant facere. (Vt hæc latè probatur lib. 3. de matrim. disp. 4. 9. n. 2.) Et ita hanc partem tenet *Vgolius d. v. ac corundem libros. §. 1. n. 1. vers. 8. 9. & 10.* vbi enim bene expicit, nisi quis audire, vt fuerit hæreti. Tunc enim non legentis, sed fautorum excommunicatione innotescit.

53 49 Quare non excusat retinentes hos libros, quod non legent causa retinente, sed curiositatis, aut ornatus bibliotheca, aut permutterunt cum libris Catholicis, vel confundunt errores hæreticos. Quia homines verè retinentes sunt. Et cōstat ex ratione traditam præ. fine. Ita *Vgolius d. v. Aut retinentes in principio. n. 1. vers. 3.* Qua ratione bene ut incurtere bibliopolos eos retinentes, vt conlurint. Quia verè retinent, eti nomine alieno. Nec reterit quavis lingua libri scriptus sit, vt retinentes excusentur, eti quod illam non intelligat. Quia retinent hæc non attendit libri intelligentiam id probatur Ponitex, quod nolit huiusmodi liberos apud aliquem esse, sed penitus exterminari. Et constat ex dicendis n. sequenti.

Quare non excusat retinentes hos libros, quod non legent causa retinente, sed curiositatis, aut ornatus bibliotheca, aut permutterunt cum libris Catholicis, vel confundunt errores hæreticos. Quia homines verè retinentes sunt. Et cōstat ex ratione traditam præ. fine. Ita *Vgolius d. v. Aut retinentes in principio. n. 1. v. que ad 4.* Qui statim. §. 1. n. 1. v. n. 1. v. n. 1. bene doceat incurtere quoque aromatarios & lanios retinentes hos libros, quo aromata carneus vendenda obviuant. Quia verè retinent, et in cantha sunt, vt folia in plures distribuantur.

Sufficit quoque ad hanc cœlaturam, vt parrem alicuius libri ex his quis retinet. Sicut n. 4. diximus sat est etiam parrem libri legere. Quia verè dicitur retinente librum. Ita *Vgolius d. v. lib. 3. de verbis. ac retinentes in principio. n. 1. vers. 6.* addens dummodo ea pars hæresim contineat. Sed hæc limitatio non est necessaria. Quia eo ipso quod aliqua pars cum libri hæretici contineat, totus est prohibitus, & legens parrem, in qua non est hæresis, aque ea delecta, incurrit. (Vt n. 47. diximus.) Ergo idem est de retinente. Cum eodem tenore legens, & retinentes excommunicentur. Addit etiam *Vgolius d. v. lib. 1. retinentem folium huiusmodi libri incurtere.* At hoc cōstat cōfido cōfisco. Quamvis enim in sua dicta n. 4. 3. causa erat sit sufficiens ad hanc cœlaturam r. specta lectionis libri prohibiti: ut r. specta retentiois patet videatur. Cūm minus delictum sit retinere, quam legere.

54 50 Exclusat quoque ab hac cœlatura paucitas temporis, quo liber retinetur, expeditando tempus breve, quod ad Inquisitores deferri possit commodè. Ita *Vgolius eodem verbo. ac retinentes. §. 1. num. vnu. vers. 2. Sayro d. c. 18. n. 16. Graff. d. c. 18. n. 47.* At in hac cœlatura non est necesse ad tempus parvum, in qua non est hæresis, aque ea delecta, incurrit. At dicendum est, nec hanc incurrite. Quippe ut ea participantem excommunicatione contrahatur, exigunt ut exspectetur, non est loca hæc cœlatura. Quia non dicuntur.

Summa Th. Sanchez pars 1.